

रविवार पुरवणी ३ मार्च २०२४

भ्रष्टाचाराचे मूळ 'कॉपी' प्रथेत

**जगन घाणेकर,
घाटकोपर, मुंबई**

गेल्या महिन्यात 'परीक्षा पे चर्चा' या कार्यक्रमात भारताचे पंतप्रधान नरेंद्र मोदी यांनी विद्यार्थ्यांना वेळेचे महत्व विविध उदाहरणांच्या माध्यमातून समजावून सांगितले. 'काही विद्यार्थी मिळालेला वेळ अभ्यास करण्यात व्यतीत करण्याऐवजी कॉपी करण्यात वाया घालवतात. कॉपी करण्यामुळे कुणाचेही भले होत नाही' या गोष्टीवर त्यांनी या सत्रात विशेष भर दिला.

सध्या राज्यात बारावीच्या बोर्डाच्या परीक्षा सुरु आहेत. १ मार्चपासून राज्यभरात दहावीच्या परीक्षा सुरु आहेत.. शैक्षणिक जीवनात या दोन परीक्षा अत्यंत महत्वाच्या मानल्या जातात. नोकरीकरिता 'बायोडेटा' बनवताना त्यामध्ये दहावी आणि बारावीची टक्केवारी नमूद करण्याची प्रथा फार पूर्वीपासून चालत आलेली आहे. या परीक्षेतील टक्केवारीनुसार माणसाच्या बौद्धिक क्षमतेची 'बायोडेटा' पाहणाऱ्याला कल्पना येते. शिवाय या दोन्ही परीक्षा नेहमीच्या शाळा आणि महाविद्यालयांत न होता या परीक्षांसाठी अन्य केंद्रात जावे लागत असल्याने विद्यार्थ्यांवर अपरिचित वातावरणात परीक्षा देण्याचा ताणही असतो.

या काळात समस्त परिक्षाकेंद्रात पोलीस शिपाई नियुक्त केलेले असतात, कॉपी करण्याच्या प्रथेवर आळा घालण्यासाठी शासनाचे भरारी पथक कार्यरत असते. शाळेतील पर्यवेक्षकांचे विद्यार्थ्यांच्या हालचालींवर बारीक लक्ष असते. असे असतानाही या दोन्ही परीक्षांच्या कालावधीत 'कॉपी करणे' या प्रथेला भलताच ऊत आलेला असतो. कॉपी करणारे विद्यार्थी आणि विद्यार्थ्यांना कॉपी पुरवणारे त्यांचे हित (?)चितक कॉपी करण्याच्या आणि कॉपी पुरवण्याच्या विविध वस्तुपत्या शोधून काढतात.

यंदाच्या बारावीच्या परीक्षेच्या अनुषंगाने विविध ठिकाणच्या कॉपीबहादुरांच्या बातम्या प्रसिद्ध झाल्या आहेत. त्यावरून कॉपी पुरवण्याचा रोग राज्यात किती मोठ्या प्रमाणात पसरला आहे याची कल्पना येते. काही ठिकाणी आपल्या शाळेचा निकाल चांगला लागावा यासाठी पर्यवेक्षक शाळेतील मुलांना पुस्तके पुरवत असल्याचेही उघड झाले आहे. काही ठिकाणी तर बोर्डाच्या परीक्षेच्या काळात ठराविक कमिशनच्या मोबदल्यात थेट बाकापर्यंत कॉपी पुरवणाऱ्या टोळ्या सक्रिय झालेल्या आहेत. या मंडळींनी पोलिसांपासून शाळेच्या पर्यवेक्षकांनाही 'मॅनेज' केलेले असते.

बोर्डाच्या परीक्षेकरिता एका बाकावर एकच विद्यार्थी बसवण्याची सक्ती असताना परीक्षा केंद्रांमध्ये २ विद्यार्थ्यांना एकाच बाकावर बसवून एकमेकांच्या संगनमताने पेपर सोडवण्याची अनुमती देण्यात आली असल्याचे यंदा संभाजी नगरात निदर्शनास आले आहे. काही ठिकाणी पेपर सोडवण्याचा कालावधी संपण्याच्या काही मिनिटे अगोदर विद्यार्थ्यांना कॉपी करण्याची, एकमेकांना उत्तरे विचारण्याची अनुमती दिली जाते. काही शाळांमध्ये शाळेच्या खिडक्यांबाहेर विद्यार्थ्यांना कॉपी पुरवणाऱ्यांची जत्रा भरलेली असते. यांना पोलीसही हटकण्याची तसदी घेत नाहीत. काही विद्यार्थी तर कॉपी करण्यात अगदीच पटाईत असतात त्यांना इतका आत्मविश्वास असतो कि ते परीक्षेसाठी कधीही अभ्यास न करता मिळालेला संपूर्ण वेळ कॉपी तयार करण्यामध्ये

घालवतात. विद्यार्थ्यांचे शैक्षणिक नुकसान नको म्हणून काही ठिकाणी पर्यवेक्षक शिक्षक विद्यार्थ्यांना प्रश्नांची उत्तरे सांगतात किंवा कॉपी करण्याची खुली अनुमती देतात.

मुलांचे वय हे संस्कारक्षम असते. लहान वयात होणारे संस्कारच त्यांचे भवितव्य ठरवत असतात. शालेय जीवनात परीक्षेत कॉपी करून उत्तीर्ण होण्याची सवय जडलेले महाभाग पुढील आयुष्यातही यश मिळवण्यासाठी 'शॉर्टकट'चा किंवा गैरमार्गाचा अवलंब करू पाहतात. पौगंडावस्थेत असतानाच कॉपी करण्याची सवय लागल्याने भविष्यात असे करण्यात काही चुकीचे आहे असेही त्यांना कधी वाटत नाही.

कॉपी केल्यामुळे आपण परीक्षा उत्तीर्ण होऊ मात्र पुढील व्यवहारिक जीवनात परीक्षेचे प्रसंग हे पदोपदी येणार आहेत त्यावेळी आपल्या बुद्धिमत्तेची आणि विवेकाची कसोटी लागणार आहे, तेव्हा आपल्याला कोण साहाय्य करणार ? कॉपी करणे म्हणजे निव्वळ आपल्या स्वार्थासाठी गैरमार्गाचा अवलंब करणे. कॉपी करणे म्हणजे ज्या विद्यार्थ्यांनी वर्षभर प्रामाणिकपणे आणि नेटाने अभ्यास केला आहे त्यांच्यावर अन्याय करणे. कॉपी करणे म्हणजे स्वतःला गुन्हेगारीची सवय लावून घेणे. कॉपी करणे म्हणजे मेहनतीला डावलून शॉर्टकट शोधण्याची सवय अंगीकारणे.

वर्षभर अभ्यास करून परीक्षेला आनंदाने सामोरे जाणे ही नैतिकता आहे, तर वर्षभर उनाडक्या करून ऐन परीक्षेच्या काळात अभ्यास झाला नाही म्हणून कॉपी सारख्या गैरमार्गाचा अवलंब करणे ही अनैतिकता आहे. परीक्षेचे पेपर सोडवण्यासाठी अनैतिक मार्गाचा अवलंब करण्याची सवय विद्यार्थ्यांना पुढील आयुष्यात भ्रष्टाचाराने आणि गैरमार्गाने धन कमावण्याची सवय लावते.

आज गल्लीपासून दिल्लीपर्यंत भ्रष्टाचार माजलेला आहे. ज्या क्षेत्रात भ्रष्टाचार नाही असे क्षेत्र आज शोधूनही सापडणार आहे. विविध क्षेत्रांतील भ्रष्टाचार उघड करणाऱ्या ज्या सरकारी यंत्रणा आहेत त्यांतील अधिकाऱ्यांच्या भ्रष्टाचाराची प्रकरणेही सध्या उघड होत आहेत. भ्रष्टाचाराला आवर घालणे हे सरकारसमोरील आज मोठे आव्हान आहे. भ्रष्टाचाराचे मूळ हे कॉपी करण्याच्या प्रथेत दडलेले असल्याने कॉपी प्रथा देशभरातून उखडून काढण्यासाठी युद्ध पातळीवर प्रयत्न होणे गरजेचे आहे.

गुन्हेगारी क्षेत्रात विद्यार्थ्यांचे आणि उच्चशिक्षितांचे वाढते प्रमाण लक्षात घेऊन शाळांमध्ये नीती आणि नैतिक मूल्ये यांचे शिक्षण देणे मध्यंतरी अनिवार्य करण्यात आले होते. पुस्तकी ज्ञानातून विद्यार्थ्यांचा बौद्धिक विकास साधत असला तरी मानसिक आणि भावनिक विकासासाठी तसेच योग्य-अयोग्य, नैतिक-अनैतिक यांविषयी विद्यार्थ्यांमध्ये जागरूकता येण्यासाठी शालेय जीवनात नीती आणि नैतिक मूल्ये यांचे शिक्षण देणे अत्यंत महत्वाचे आहे. आजमितीला हा विषय शिकवण्याकरिता अनेक शाळांनी शिक्षकच नियुक्त केलेले नाहीत. बऱ्याच शाळांमध्ये या विषयाच्या तासिकेत विद्यार्थ्यांना अन्य विषय शिकवले जातात, एकूणच या विषयाला शाळांकडून दुय्यम स्थान देण्यात येत आहे. बालपणापासून विद्यार्थ्यांमध्ये नैतिक आणि अनैतिक गोष्टींविषयी सजगता आली कि मुले कॉपीसारख्या कुप्रथेच्या आहारी जाणार नाहीत.

मनाच्या हिंदोळ्यावर

बाबू घाडीगांवकर,
त्रिंबक, ता.मालवण.
मो. ९४२१७९५५५५.

मरीआई

बालपणी शांतादुर्गा, सातेरी, माऊली, पावणाई, विठ्ठलाई, भगवती, दिबदिवी, हेदुबाई यांसारख्या देवी पाहिलेल्या मला इकडे दापोलीत आल्यावर वाघजाई, झोलाई, गावदेवी, मरीआई, भैरी, सोमजाई, सताई, घाणेकरीन यांसारख्या देवी पाहताना, त्यांची नावे वाचताना गंमत वाटायची. पण नंतर अभ्यासाअंती कळले की, प्रांता प्रांतानुसार देवींची नावे अशी बदलतात.

आमच्या सध्याच्या घरानजीक मरीआईचे देऊळ आहे. पुर्वीचे येथील मरीआईचे मंदिर कदाचित जुने व कौलारू असावे. पण सध्याचे मरीआईचे मंदिर मात्र छानपैकी आरसीसी बांधकाम असलेले व सुंदर आहे. आमच्या घराच्या वाटेवर आणि घरापासून अगदी जवळ हे मंदिर असल्याने दिवसातून दोन तीनदा तरी मरीआईचे दर्शन घडतेच.

मरीआईला हे नाव का पडले असावे याबद्दल निश्चित माहिती नाही. कारण आम्ही बालपणापासून आमच्या प्रांतात मरीआई नावाच्या देवीचे देवस्थान पाहिले नव्हते. पण माझे आजोबा कधी कधी गोष्टी सांगताना मरीआई, सतीची देवी असे नामोल्लेख करायचे. पुर्वीच्या काळात गावागावात आताच्यासारखी स्वच्छता नसायची. माझे आजोबा तर अशा अस्वच्छतेवर सडकून ताशेरे ओढायचे. अस्वच्छतेमुळेच पुर्वी अनेक साथीचे रोग गावागावात पसरायचे. एखाद्या साथीत अर्धा अधिक गाव रिकामा व्हायचा. अशा एखाद्या रोगाची साथ गावात पसरत चालली की गावात 'मरी' आली असे मानत. मात्र गावात पसरलेल्या अशा साथीपासून कोणीतरी अद्भुत शक्ती वा देवता आपल्या गावाला, लोकांना वाचवते अशीही एक श्रद्धा होती. गावात पसरलेली साथ आटोक्यात आणून गावातील लोकांचे प्राण वाचवणारी देवता म्हणजे 'मरीआई'! माझ्या सध्याच्या वास्तव्याच्या परिसरात पाहता असे दिसते की, येथील दोन ते तीन गावांमध्ये मरीआईची देवस्थाने आहेत.

आमच्या मरीआईचे देऊळ सुंदर आहेच, पण तिची मूर्तीदेखील प्रसन्न व विलोभनीय आहे. मंदिर, मूर्ती दोन्ही पुर्वाभिमुख असल्याने दररोज सकाळची सूर्यकिरणे थेट देवीच्या गाभाऱ्यात प्रवेश करून देवीच्या चरणांवर किरणाभिषेक करतात. येथील ग्रामस्थ मरीआईच्या मंदिराची छान देखभाल करतात. दररोजची साफसफाई, पूजाअर्चा, आरती अगदी अखंडपणे होते. वस्तीत प्रवेश करतानाच मरीआईचे दर्शन होत असल्याने येथून जाता येताना एक प्रेमळ अनुभूती लाभते. रात्री अपरात्री सर्वत्र सामसूम असताना येथून जातो तेव्हा मरीआईचा फार मोठा आधार वाटतो. इतर कोणी नसले तरी मरीआई आपल्या सोबत आहे. ती सोबत असताना आपणास कशाचीही भीती नाही अशी श्रद्धा व विश्वास वाटतो.

मरीआईच्या देवळात दरवर्षी अनेक धार्मिक कार्यक्रम साजरे होतात. नवरात्रोत्सव हा येथील प्रमुख सण म्हणावा लागेल. नवरात्रोत्सवात येथे विविध धार्मिक व सांस्कृतिक उपक्रमांचे आयोजन होते. रक्तदान, मोफत आरोग्य तपासणी शिबिरासारखे सामाजिक उपक्रमही येथे आयोजित केले जातात. दरवर्षी नवरात्रोत्सवात येथे एक तरी भजनांच्या डबलबारीचा कार्यक्रम असतो. भजनीबुवा हे प्रामुख्याने आमच्या तळकोकणातलेच असतात. यानिमित्ताने मला गावाची आठवण होते. आपण आपल्या गावाकडच्या सातेरी किंवा रामेश्वराच्या देवळात डबलबारीचा आनंद घेत आहोत असेच वाटते.

मरीआईच्या मंदिराचा परिसर नेहमीच प्रसन्न दिसतो. शांत व आल्हाददायक वातावरणात वसलेली मरीआई आता आमची प्रिय देवता बनली आहे. एखाद्या फुरसतीच्या वेळेत मी अनेकदा मरीआईच्या मंदिरात जाऊन बसतो. तेथे बसल्यावर मन आपोआपच एकाग्र होते. लिहीण्यासाठी नवीन विषयदेखील सुचतात. एखादा विषय आठवताना मरीआईच आपणास तो विषय सुचवित आहे असे वाटते.

आता आमच्या सातेरी, पावणाई, हेदुबाई, भगवती, माऊली, विठ्ठलाई अशा देवींची नावे आठवताना मरीआई हे नावही आपोआपच ओठांवर येते. आपणही कधी या आमच्याकडे. आपण मरीआईच्या देवळात निवांत बसू.

आरोग्य वार्ता

हिवाळ्याच्या दिवसांत या 5 योगासनांवर द्या भर

वजनात घट, सशक्त आणि लवचिक शरीर, तजेलदार त्वचा, शांत आणि प्रसन्न मन आणि उत्तम आरोग्य यातली जी गोष्ट तुम्हाला हवी असते ती घ्यायला योग समर्थ आहे. योगाची मर्यादा ही फक्त योगासनांपूर्तीच मर्यादित आहे असा बऱ्याच वेळा लोकांचा गैरसमज होतो कारण त्याचे शारीरिक स्तरावर होणारे फायदे आपल्याला सहज लक्षात येतात. परंतु प्रत्यक्षात शरीर, मन आणि श्वासोच्छ्वास यांचा योगामुळे संयोग झाल्याने आपल्याला अगणित फायदे होतात. तुमचे मन, शरीर आणि श्वास यांचे एकमेकांशी संतुलन राखले गेल्याने जीवनाचा प्रवास शांत, आनंदी आणि सर्वार्थाने सफल होतो.

सूर्य नमस्कार, कपाल भाती आणि प्राणायाम या योगिक क्रियांनी वजन कमी होते योगाच्या सहाय्याने वजन कमी करा. त्याचप्रमाणे रोज नियमित योगाचा सराव केल्याने आपल्या शरीराला कधी आणि कोणत्या अन्नाची गरज आहे याची सजगता आपल्याला येते. योग्य आहार घेतल्याने सुद्धा वजन नियंत्रणात राहायला मदत होते.

आपल्या सगळ्यांनाच एखाद्या शांत, प्रसन्न आणि निसर्गरम्य ठिकाणी जायला आवडते. परंतु आपल्याला हवी असणारी शांती ही आपल्यामध्येच वसलेली आहे हे फार थोड्या लोकांना माहित असेल. फक्त या शांतीची अनुभूती घेण्यासाठी रोजच्या धकाधकीच्या कार्यक्रमातून थोडा वेळ काढायला हवा. या छोट्याशा सुट्टीत रोज योग आणि ध्यान केल्याने त्याचे बरेच फायदे आपल्याला मिळतात. अस्वस्थ झालेल्या मनाला काबूत आणण्यासाठी योगा सारखा दुसरा उपाय नाही.

योगाचे सखोल परिणाम आपल्या सूक्ष्म स्तरावर सुद्धा होत असतात. योगाच्या नियमित सरावामुळे होणारे सर्वात महत्वाचे दहा फायदे आता आपण बघणार आहोत.

शरीर, मन आणि आत्मा या तिघांचे मिळून एकसंघ अशी आपली यंत्रणा असते. त्यामुळे शारीरिक अस्वस्थपणाचे पडसाद जसे मनावर आघात करतात तसेच मानसिक अस्वस्थ्याचे परिणाम शरीरात रोगाच्या रूपाने प्रकट होतात. योगामुळे निरनिराळ्या अवयवांचे मर्दन केले जाते आणि त्यांचे स्नायू बळकट होतात. श्वसनाच्या वेगवेगळ्या तंत्रांमुळे आणि ध्यान धारणेमुळे शरीरात साठलेला ताण तणाव निघून जातो आणि रोगप्रतिकारक शक्ती वाढते.

- हिवाळ्याच्या दिवसांत या आसनाच्या सरावातून तुम्ही सायनुसायटिसचा धोक्यापासून स्वतःला संरक्षण देऊ शकता. हे आसन उपाशी पोटी करायचे असते ही गोष्ट लक्षात ठेवा

- कोब्रा पोज/ भुजंगासन (Cobra Pose? Bhujangasana)
- मार्जारसन (Cat cow pose)
- बालासन (Childs Pose/Balasana)
- सेतू बंधासन (Bridge Pose/Setu Bandhasana)
- नाडी शोधन प्राणायाम (Alternate Nostril Breathing /Nadi Shodhana Pranayama)

साप्ताहिक सदर तिचा गौरव

चित्रा अविनाश नानिवडेकर,
सफाळे- पालघर.
मो. 9969669523

लेखिकेचा परिचय :

चित्रा नानिवडेकर या प्रथितयश लेखिका व संवेदनशील कवयित्री आहेत. समाजात वावरताना आपल्या अवती भवती दिसणान्या, दैनंदिन जीवनात जगताना पावलोपावली संघर्ष करणाऱ्या स्त्रियांच्या कर्तृत्वावर प्रकाश टाकण्याचा प्रयत्न चित्रा नानिवडेकर आपल्या साप्ताहिक सदरातून करणार आहेत.

तिचा गौरव...!!

हो..!आज मी माझ्या बद्दल बोलणार आहे. मी मराठी भाषा. माझ्या भाषेची महती सांगणारे लेख, कविता, गाणी तुम्ही चार आठ दिवसापासून वाचत ऐकत आला असाल खरं ना? पण तितक्याच पुरते माझे प्रेम उफाळून तुम्ही परत आपल्या इंग्रजळलेल्या मराठी, किंवा हिंदी मिश्रित मराठी कडे वळला असाल. कारण तुमच्या जिभेला आता तीच सवय झाली आहे.

खरंच मला खूप खंत वाटतेय.खरं म्हणजे ज्ञानेश्वर, तुकाराम, संत जनाबाई हया संत परंपरेने जी बोलीभाषेत रुजवली, जोपासली ती भाषा माझ्या गौरवाची भाषा आज रसातळाला गेली आहे. मी आज माझ्या वलयातून निघून जनसामान्यांच्या घरात पोहचायचे म्हणून निघाले आहे...

सर्व प्रथम मी भारतातल्या समुद्र किनाऱ्यावर वसलेल्या माझ्या कोकणात गेले. तिकडची गोड बोलीभाषा मला खूप लुभावते. कानाला गोड वाटते. मला माहिती आहे की कितीही भाषेवर अत्याचार झाले तरी माझ्या कोकणातील माणसं मला तेवढाच मान देत असणार. मी मोठ्या अपेक्षेने गेले तर तिकडे बाबल्याची औस आता मम्मी झाली होती आणि ती मोठ्या प्रेमाने त्याला इंग्लिश शाळेचा युनिफॉर्म घालून म्हणत होती "बाबलो...युअर टीचरच्या शिरा पडोत... एवढो होमवर्क दिल्यानं तिंनं...काल यू स्लीप 'पपा वांगडा आता खाऊक जा पनिशमेंट हं!"

माझ्या अवताराची ही तोडफोड ऐकून मलाच पनिशमेंट...अर्थात शिक्षा घ्यावी वाटली. खोताच्या वाडी कडे मोर्चा वळवला. म्हटलं इकडे नक्कीच आपला गौरव असणार. गावचा खोत म्हणजे बडी आसामी. आंब्याचा, तांदुळा चा, गवताचा मोठा व्यापारी...त्यांच्या शेतावर गेले...पण आता खोत कुठे दिसले नाही.त्यांचा नातू होता.

"अबे...कैसा तोलतोहस तुका समजाक नाय? कबसे हिंदी में बाता करतो मां..."

डोक्यावरून हात मारून मी तिकडून काढता पाय घेतला. इकडे पण उत्तर भारतीयांचे पाय वळलेत हे मी विसरून गेले होते. बरोबर इकडचो माणूस चाकरमानी होण्यासाठी मुंबईक हिंदी, इंग्रजी पाजळतो मगे इथे भय्या येऊच होव्या."

नंतर मी मराठवाड्यात गेले. तिकडे तर भाषेची इतकी सरमिसळ सुरू होती. मुलं इंग्रजीत फाड फाड शिव्या देत होत्या आणि त्यांचे पालक कौतुकाने एकमेकांना सांगत होते "आपली मुलं किती सराईत इंग्लिश बोलतात."

एका जाणकार मराठी प्रेमी ने सांगितलं "बाबांनो ते अपशब्द बोलतात.. त्याचं कौतुक करू नका" त्यावर नाक मुरडून एक मम्मी दुसऱ्या मम्मीला म्हणाली, "त्यांच्या शिव्या सुद्धा गोड वाटतात यू नो?" मी हळूच तिकडून काढता पाय घेतला.

मला एके काळी विद्येचे माहेर घर म्हणून प्रसिद्ध असलेल्या पुणे शहरात जायची ओढ लागली. वेशिवर मोठ्ठा फलक होता

**"लाभला आहे वारसा समृद्ध साहित्याचा
अभिमान आहे आम्हास मराठी असण्याचा"**

हुशश...!निदान इकडे तरी माझा सन्मान असणारच. कार्यक्रम सुरू व्हायला वेळ होता. म्हणून मी कार्यालयाच्या उंबरठ्यावर रेंगाळले आणि कार्यकर्त्यांच्यात जाऊन बसले मात्र...शब्दा शब्दात ठासून आ××...मा ×××.. वरून शिव्या तर सुरूच होत्या. त्यात आता फ ××.. ची भर पडली होती. हया कामासाठी त्यांना कुटून निधी गोळा करावा लागला. कोणाचे तळवे चाटावे लागले इत्यादी एकमेकांना सांगत होते. शेवटीतर म्हणत होते "हा एकदाचा "मराठी दिवस" साजरा करून बॉस ची मर्जी हासिल केली की सुटलो.

अतिशय दुःखाने मी तिकडून काढता पाय घेतला. ज्या ज्ञानेश्वरांनी अवघ्या विश्वाला सामावून घेणारे पसायदान गोड मराठीतून जगाला दिले त्या ज्ञानेश्वरांच्या भूमीत ही "फ "संस्कृती कशी काय रुजली?

माझा गौरव नका करू पण मला असे आंगळ, बिभत्स रूप देऊन मला अपमानित तरी करू नका. अशी कळकळीची विनंती करावीशी वाटते.

साप्ताहिक सदर समुपदेशन

अमरनाथ परब
9833606655

आयुष्य म्हणजे काय ?

*आयुष्य हा जीवनातील अनुभवाचा प्रयोग आणि खुप अपेक्षांचे समीकरण असते. कालचा दिवस हा अनुभव देउन जातो. आजचा दिवस हा प्रयोगाचा असतो. येणारा दिवस अपेक्षांचा असतो. जिथे प्रयत्नांची उंची मोठी असते तिथे नशिबाला कमीपणा घ्यावा लागतो. समोरच्या व्यक्तीच्या मनाला स्पर्श करण्याचा आनंद हा आभाळाला स्पर्श केल्याचा आनंद देतो.

ह्या जगात कुणी कसे वागावे हे आपण नाही ठरवू शकत. पण त्यांच्या विचारांचा प्रभाव स्वतःवर किती करून घ्यायचा हे मात्र आपण ठरवायचे असते. आयुष्यात समाधान नावाचा एक असा दागीना आहे जो आयुष्यभर मिरवला तरी त्याची चमक कधी कमी होत नाही.

जीवनात पैसा हा फक्त आर्थिक संपत्ती असला तरी अनुभव, नाती, मान सन्मान, चांगले विचार, चांगले मित्र हे देखील संपत्तीच असतात. जबाबदारी हा असा पिंजरा असतो जिथे माणूस हा मुक्त असूनही तुरुंगाचे जीवन जगतो. जीवनाचा प्रवास हा कधी सोपा नसतो. तो लक्षपूर्वक किंवा दुर्लक्ष करून पूर्ण करावा लागतो. आयुष्यातील काही प्रश्न सुटण्यासारखे असतात परंतु काही सुटण्यासारखे नसतील तरी त्यात काळजी करून काही उपयोग होतो ?

कौतुक हा शब्द तसा छोटा असला तरी कुणाचही कौतुक करायला मन मोठे लागते. या जगात प्रत्येक गोष्ट सुंदर आहे. मात्र ती बघण्यासाठी तुमचे विचार आणि तुमचा दृष्टिकोन यावर अवलंबून असते.

पानगळ झाल्याशिवाय झाडाला नवीन पालवी येत नाही. त्याप्रमाणे आयुष्यात कठिण प्रसंगाचा सामना केल्याशिवाय चांगले दिवस येत नाही. जी व्यक्ती आपल्या चुका स्पष्टपणे निर्दर्शनास आणून देते त्या व्यक्तिबद्दल मनात असूया निर्माण होते आणि जी व्यक्ती चुकांवर पांघरूण घालून वारेमाप प्रशंसा करते त्या व्यक्तिबद्दल आपल्या मनात सहानुभूती निर्माण होते. आपले शुभचिंतक आपल्या चूका आणि अडचणी समजून घेतात. ते आपल्या जीवनातील नैसर्गिक गुरू असतात. त्यांच्या बोलण्याने, आपल्या आयुष्यातील पुढची वाटचाल यशस्वी होते.

नाती केवळ गरजेपूर्ती नसावी, तर ती एकमेकांचा मान राखणारी, माणुसकीची, निस्वार्थी असावीत. व्यक्तिमत्त्व हे लाखात भारी दिसणारं असावे, आपले विचार सरळ असले ना तर आयुष्यात येणारी वळणे कितीही वाकडी असली तरी काही फरक पडत नाही. आवड असलेल्या गोष्टिंची निवड करण्याचे स्वातंत्र्य देता आले कि, जगण खुप सुंदर होते.....

वंदना आदिनाथ देशमुख,
मुंबई

मराठी..

दीपक गुंडये,
मुंबई

माझी माय मराठी..

"लाभले आम्हास भाग्य..
बोलतो मराठी..
जाहलो खरेच धन्य..
ऐकतो मराठी.."

कवी सुरेश भट यांच्या या कवितेच्या ओळी ऐकल्या की खरचं किती अभिमान वाटतो, आपण मराठी आहोत याचा. मनात एक वेगळाच उत्साह, एक नवीन ऊर्जा निर्माण झाल्यासारखं वाटतं. मराठीशी आपली नाळ एवढी घट्ट जोडलेली आहे ती त्यात शंकाच नाही.

पण सध्याच्या काळात आपण मराठीला तितकं महत्त्व देतोय हा प्रश्न प्रत्येकाने स्वतःला विचारण्याची वेळ आली आहे अस मला वाटत. आपण कुठेही फिरताना, अगदी आपल्या आजूबाजूच निरीक्षण केलं तर सहज लक्षात येत की दोन मराठी माणसं एकमेकांशी मराठीत बोलत नाहीत. आपल्या मराठी बोलीभाषेत बोलत नाही. अस का? हा प्रश्न अनुत्तरितच राहतो. एक तर आपण हिंदीत बोलतो नाहीतर इंग्रजीत !

प्रत्येकाने कोणत्या भाषेत बोलावं हा जरी प्रत्येकाचा वैयक्तिक प्रश्न असला तरी देखील " भैया पोहा मे नमक जरा जास्त घालो ना" यापेक्षा आपल्याच भाषेत बोलणं काय वाईट आहे. आपली भाषा आपणच बोलली नाही तर ती टिकेल का? आणि आपली माय मराठी टिकलीच नाही तर पुढच्या पिढीला तिची ओळख होईल का? याचा विचार जरूर व्हावा.

मराठी पाऊल पडते पुढे... अशा घोषणा करण्यापेक्षा आणि सोशल मीडियावर मराठीच गुणगान गाण्यापेक्षा ते आचरणात यावं. महाराष्ट्रात येणारे परप्रांतीय लोक त्यांची भाषा सोडतात का? तर नाही ते त्यांचीच भाषा बोलतात मग ती कोणतीही असो. आणि आपण आहोत आपण त्यांना कळावं म्हणून त्यांच्याच भाषेत बोलण्याचा प्रयत्न करतो. पण हाच प्रयत्न आपली भाषा बोलण्यासाठी का होत नाही. आपण त्यांना पटवून देवू शकतो की, "बाबारे, तुम्ही महाराष्ट्रात राहता इथे मराठीला आईचा दर्जा आहे. तर शिका आमची भाषा.

आपली भाषा आपण टिकवली तर ती टिकेल नाहीतर आपली पुढच्या पिढीला साधे-साधे मराठी शब्द कळताना मुश्किल होईल नाही का?

आईबाबांमुळेच मराठी भाषेची गोडी !

पृथ्वीवरील प्राणीमात्रात मनुष्य हा एकमेव प्राणी असा आहे की जो एकमेकांशी बोलीभाषेत संवाद सांगतो. जगात अस्तित्वात आलेल्या अनेक बोलीभाषांत मायबोलीकडे सर्वाधिक ओढा असणे हे नैसर्गिकच मानता येईल. तद्वतच मलाही माझ्या मायमराठीचा सार्थ अभिमान आहे.

**शब्दाशब्दांत असे साखरेचा गोडवा
वाक्यावाक्यांत सापडेल अर्थ नवा
अक्षराअक्षरांतून उमटेल धुंद मारवा
माझी मराठी असे एक अमूल्य ठेवा**

खरं तर कुठल्याही शिक्षणाची खरी सुरुवात घरातूनच होते. प्रत्येकाचे पालक म्हणजेच आई बाबा हे प्रथम गुरु ठरतात. माझी आई तशी जुजबी अक्षरओळख असलेली. परंतु कोकणातील असल्यामुळे कोकणातील म्हणींचा खजिनाच तिच्याकडे होता. प्रत्येक प्रसंगानुसार तिच्याकडे म्हण किंवा वाक्प्रचार असायचा आणि त्याचा वापर तिच्या बोलण्यातून सहजगत्या व्हायचा. अक्षरओळख व्हायच्या अगोदरपासूनच मायबोली मराठी तोंडी रुळत गेली. बाबांचे शिक्षण चौथीपर्यंत झाले असले तरी आम्हां भावंडांच्या शिक्षणाची आबाळ होऊ दिली नाही. अक्षरांची ओळख सुरुवातीला त्यांनीच करून दिली. 'छान किती दिसते फुलपाखरु' ही कविता तर ते आम्हाला चालीत म्हणून दाखवायचे. त्यामुळे ती कविता अजूनही लक्षात आहे. गोष्टसुद्धा बाबा छान रंगवून सांगत असत. मायबोलीची अशी ओळख आईबाबांकडून झाल्यानंतर मला गोडी न लागते तर नवलच.

याचबरोबर मराठी वाचनाची आवड निर्माण होण्यास बाबांचाच हातभार लागला. सुट्टीच्या दिवशी ते आम्हा भावंडांना बाजारात घेऊन जायचे तेव्हा ते हॉटिलात ग्लासभर गरम दूध घ्यायला द्यायचे व बटाटेवडा खाऊ घालायचे. पेटपूजा झाल्यानंतर वाचनाची भूक मिटवण्यासाठी आमचा मोर्चा वळायचा तो एका छोट्याशा पुस्तकाच्या दुकानात. त्यावेळी चार आण्यात (पंचवीस पैसे) मिळणारी छोटी छोटी गोष्टीची पुस्तके तिथे टांगलेली असत. आमची नजर त्या पुस्तकांवरून फिरे आणि त्यातील एखादे पुस्तक आमच्या हातात असे. सोमवारचा हा क्रम लहानपणी कधी चुकला नाही. जादूच्या गोष्टींच्या त्या पुस्तकांनी आमचे बालपण भारावून टाकले आणि तिथेच वाचनाची आवड निर्माण झाली. वाचनाच्या या आवडीमुळेच चांदोबा, किशोर, चंपक, ठकठक इत्यादी किशोरवयीन मुलांसाठी असलेली मासिके वाचनात येऊ लागली. फॅटम, चाचा चौधरी, मोटू पतलू यासारखी कॉमिक्स पुस्तकेही भरपूर वाचली. वाढत्या वयाबरोबर वाचनाची भूक वाढत गेली आणि नंतर प्रथितयश लेखकांची पुस्तके वाचली. प्रसिद्ध पुस्तकांची पारायणे झाली. 'वाचाल तर वाचाल' हे ब्रीद खर्या अर्थाने अनुभवत गेलो. मराठी भाषेच्या गोडीमुळेच माझ्या दोन्ही मुलांचे शालेय शिक्षण मराठी माध्यमातूनच झाले !

सरकारी योजना/नोकरी

गर्भधारणेपूर्वीपासून माता व बालकाचे संगोपन करण्यासाठी 'वात्सल्य' कार्यक्रम

माता आणि बालमृत्यू कमी करण्यासाठी गर्भधारणेपूर्वीपासून ते शिशू दोन वर्षांचे होईपर्यंतचा कालावधी हा अत्यंत महत्त्वाचा आहे. माता व बालकांची गर्भधारणेपूर्वीपासून महिलांच्या आरोग्यावर विशेष लक्ष केंद्रित करण्यासाठी गर्भधारणापूर्व, प्रसूतीपूर्व, प्रसूतीदरम्यान आणि प्रसूतीनंतर माता व बालसंगोपनाच्या विविध योजनांच्या कार्यक्रमांचे एकत्रिकरण करून राज्यात 'वात्सल्य' कार्यक्रमाची अंमलबजावणी करण्याचा निर्णय घेण्यात आला आहे.

यापूर्वी नाशिक जिल्ह्यातील दोन तालुक्यात 'वात्सल्य' कार्यक्रम प्रायोगिक स्वरूपात राबविण्यात आला होता. त्याच्या सकारात्मक परिणामांमुळे आता हा कार्यक्रम संपूर्ण राज्यभरात राबविण्यात येणार आहे. सार्वजनिक आरोग्य विभाग हा इतर सर्व संबंधित विभागांशी समन्वय साधून कार्यक्रमाची अंमलबजावणी करणार आहे.

वैशिष्ट्यपूर्ण कार्यक्रमाची वैशिष्ट्यपूर्ण उद्दिष्टे

कमी दिवसांचे आणि कमी वजनी बालकांच्या जन्माचे प्रमाण कमी करणे,

- जन्मतः विकृतीचे प्रमाण कमी करणे,
- उपजत मृत्यू प्रमाण कमी करणे.
- निरोगी गर्भधारणा आणि प्रसूतीसाठी माता आरोग्यात सुधारणा करणे,
- गर्भधारणेपूर्वीच मातेच्या आरोग्याची जोखीम ओळखणे व पाठपुरावा करणे,
- बालकाच्या हजार दिवसाच्या वाढीची सातत्यपूर्ण देखरेख करणे ही या कार्यक्रमाची उद्दिष्टे निश्चित करण्यात आली आहेत.

या कार्यक्रमाचे अपेक्षित लाभार्थी

- कुटुंब नियोजन साधन न वापरणारी असंरक्षित जननक्षम योग्य जोडपी,
- प्रसूतीपूर्व कालावधीतील माता आणि
- गरोदर महिलांच्या सहवासात सोबत करणारी व्यक्ती,
- दोन वर्षाखालील शिशू या कार्यक्रमाचे अपेक्षित लाभार्थी आहेत.

गर्भधारणापूर्व आरोग्य तपासणी

- या कार्यक्रमात प्राधान्याने गर्भधारणापूर्व आरोग्य तपासणी केली जाणार आहे.
- माता व बालकांना आरोग्यासाठी असलेली जोखीम विविध टप्प्यात ओळखणे व आवश्यक सेवेद्वारे जोखीमीचे प्रभावी व्यवस्थापन,
- बालकांच्या वजन वाढीचे आलेखाद्वारे सनियंत्रण केले जाणार आहे.
- गर्भधारणापूर्व कालावधीमध्ये निदानात्मक चाचण्या आणि
- प्रजनन मार्गात जंतुसंसर्ग व एच. आय. व्ही. होऊ नये म्हणून प्रतिबंधात्मक उपचार करण्यात येणार आहेत.
- आय.एफ.ए., फॉलिक ॲसिड, मल्टिमिनायक्रोन्यूट्रिएन्ट्स, 'ड' जीवनसत्व, लसीकरण तसेच अन्य उपचारही देण्यात येणार आहेत.
- रक्तदाब, मधुमेह, हृदयरोग आदी रक्तासंबंधी गुंतागुंत आजारांचे,
- अतिजोखीमेच्या मातांचे लवकर निदान, उपचार व व्यवस्थापन करण्यात येणार आहे.
- प्रसूतीपूर्व, प्रसूतीदरम्यान आणि प्रसूतीपश्चात सेवांमध्येही अतिजोखीमीच्या मातांचे मूल्यमापन करून त्यांच्या सर्व संबंधित चाचण्या, उपचार आणि समुपदेशन करण्यात येणार आहे.
- रक्तक्षयाला प्रतिबंध व्हावा यादृष्टीने विशेष प्रयत्न करण्यात येणार आहेत.

बाळाच्या 1 हजार दिवसापर्यंतच्या वाढीचे मूल्यमापन करताना वेळोवेळी एएनएम कार्यकर्ती भेटी देणार असून बाळाच्या मातेला लोहयुक्त गोळ्या, कॅल्शियम आणि 'ड' जीवनसत्व आदी उपचार, तपासणी आणि संदर्भित सेवा देणार आहेत. बालकांचे नियमित लसीकरण, कांगारू मदर केअर, स्तनपानाचे महत्व, पूरक आहार, वजन व वाढीचे मूल्यमापन करतानाच आवश्यक जीवनसत्व औषधांचे वाटप करणार आहेत.

वात्सल्य कार्यक्रमात समुपदेशन आणि माता व बालकाचा वाढ व विकासावर लक्ष केंद्रित करण्यात येणार आहे. जन्मतः तात्काळ स्तनपान, जन्म ते सहा महिन्यापर्यंत निव्वळ स्तनपान आणि योग्य पुरक आहार तसेच बालकांच्या वजन वाढीचे सनियंत्रण केले जाणार आहे.

- माता आणि बालकांच्या आरोग्याच्या सुविधांचे बळकटीकरण करण्यासाठी आरोग्य विषयक विविध कार्यक्रमांचा समन्वय करण्यासोबत विविध शासकीय विभागांचे सहभाग घेण्यात येणार आहे.
- गृहभेटीद्वारे गुणवत्तापूर्ण आरोग्य सेवेवर भर देण्यात येईल.
- या कार्यक्रमांमुळे राज्यातील सर्व घटकातील महिला तसेच बालकांचा योग्य शारीरिक, मानसिक, सामाजिक विकास होणार आहे.
- शिवाय सदृढ बालक जन्माला आल्यामुळे कुपोषणाची समस्या कमी होण्यासह बालकांची बौद्धिक क्षमता वृद्धीगत होण्यास मदत होणार आहे.
- कार्यक्रमाच्या माध्यमातून बालकांची निकोप आणि सर्वांगीण वाढ होऊन ते सर्वांथीने सक्षम होऊ शकतील.

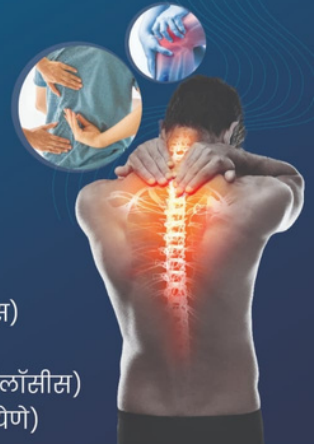

मसाज आणि बॉडी एलायमेंट

मुंबई (आईदर) येथे गेले 10 वर्षे असलेल्या दुर्गणांना वेदना मुक्त केल्या नंतर आता कणकवलीचे सुपुत्र संतोष सारंग आपल्या सेवेसाठी येत आहेत, प्रत्येक रविवारी सकाळी 9 ते दुपारी 3 पर्यंत.

संतोष सारंग: 81696 34653/91377 75205

- ◆ पाठ दुखी
- ◆ मान दुखी (ग्याप)
- ◆ गुडघे दुखी
- ◆ सायटीका
- ◆ प्रोजेन थोल्डर
- ◆ पाठीची नस दबने (डिक्स ब्लज)
- ◆ कंबर दुखी (लंबर स्पॉन्डीलॉसीस)
- ◆ मान दुखी (सरवाईकल स्पॉन्डीलॉसीस)
- ◆ मायग्रेन (चक्कर येणे)

नंबर लावण्यासाठी आजच कॉल करा. अशोक चौकेकर: 97667 91961

अभय नगर, शिंदगाव, ता. देवगड.

आमचा काय वायट जाला....?

रीना पास्ते
सातूळी, सावंतवाडी

बेबल्याक जुने दिस आठवा होते. "आजकाल बगूचे कार्यक्रम असतत. भटजीका पत्रिका दाखयतत." आमच्या येळेक असा नाय होता. हुनत बेबला तीस पस्तीस वर्सा पाटी गेला. त्याचा लगीन ठरला तो दिस त्याका आठावलो...

नाना संजाच्या बापाशी वांगडा गाडयेतसून उतारले. पावण्यांचा घर नजीकच होता. चलत चलत दोगय पावण्यांथुय पोचले. दारात बेबल्याचो भावस गमलो. "तुमी पुणे सावंतवाडी गाडयेत होताय मा...?" बेबल्याच्या भावाशीन पावण्यांका ईचारला. बरीच वर्सा यकामेकाक बगूक नसल्याकारणान यकाच गाडयेत असान सुदीक वळख गावाक नाय होती. बेबल्याचो भावस सोमतो वाडीतसून घराक इलो. नानांचा वाडीक काय तरी काम होता हुनान ते दोगय पाटले गाडयेतसून इल्ले. तवसर बेबल्याचो भावस यवन न्हावन धुवन भाकरी खानन मोकळो जाल्लो. पावणे यवन लोट्यार बसले. हडे तडेसले गजाली सुरू जाले. बेबला पानी घेवन भायर इला. चाय हाडतय हुनत परत घरात गेला. नानांच्या अनुभवी डोळ्यांनी बेबल्याचे गुण हेरल्यानी.

परकर पोलक्यार असलंला बेबला नानांच्या नजरेत भरला. नानांचो थोरलो झिल लग्नाचो होतो. त्याच्यासाठी बेबला योग्य आसा असा नानांच्या मनात इला. चाय पानी जाल्यार पावणे जावक उठा होते तितक्यात बेबल्याच्या भावाशीन जवनाचो आगरेव केलो. संजाच्या बापाशीक जवक रवाचा नाय होता. नाना मातर जवक तयार जाले. त्यांका बेबल्याच्या हातचा जवचा होता. न कळता येक परीक्षा बेबला देतला होता. बेबल्यान पावण्यांचा जवान केला. डाळ भात भाजी लोनचा सगळा बेबल्यान केला. सकाळी भाकरी भाजलल्यान ते दोन शिल्लक होते. पानार सगळा वाढून त्याना पावण्यांका जवक बसाक सांगल्यान. पावणे जवक बसले. 'भाकरी वाढू काय' ईचारुन त्याना भाकरी वाढली. सकाळी केल्ली भाकरी दोंपार तग्यात मोव रवलली. नाना बेबल्याच्या हातचा जवन खूपच खुश जाले. फुडल्यादारा जावन हात धुतानाच त्येच्यानी बेबल्याच्या भावाशीक इचारल्यानी.

"काय वो पावण्यानू... भयनशीचा लगीन करतलाय काय अवनू...?" नानांच्या ह्या प्रश्नान बेबल्याच्या भावाशीक समाजला त्यांच्या नजरेत कोन तरी पोरगो आसा.

"बरो होलम इलो तर अवनू दुकू करतलव..." बेबल्याच्या भावाशीन उत्तर दिला. जावक भायर सरताना नानांनी बेबल्याच्या भावाशीक सांगल्यानी.

"माजो थोरलो झिल लग्नाचो आसा... त्याच्यासाठी माका तुमची भयनिस पसंत आसा... आमची काय म्हायती व्हयी ती तुमि संजाच्या बापाशीक ईचारुक लागा. त्याका सगळा म्हायती आसा..." नानांनी आपली बाजू सांगली. त्यावर बेबल्याचो भावस हुनाक लागलो.

"यकदा तुमच्या झिलाक बगून तरी जावने... त्यांची पसंती जावं व्हयी..." ह्यावर नाना हसत हुनाक लागले. "माज्या शब्दाभायर नाय हा तो. तुमि तुमचा काय ता सांगा. आमका पोरंग्या पसंत हा. बोलणी करूक झिलाक घेवन यतय. त्येवा तुमि त्याका बगा. दिसाक काय वायट नाय हा. सरकारी नोकरी हा. पुण्याक घर हा. बायकी चवकशी तुमि करतलातच..." तिघय बोलता बोलता रस्त्यार इले. गाडी यवची जाल्ली. वरते गाडी वाजली तशे नाना

"फुडल्या आयतवारा यतव आमी... आमची पा-स मानसा असतली..." हुनाक लागले.

"तिया कायेक भिया नको मिया दुकू यतलय... मगे बगुया..." संजाच्या बापाशीन बेबल्याच्या भावाशीक धीर दिलो. तो आपलो मान हल्यत हा हुना होतो.

गाडी गेली तशी बेबल्याचो भावस घराक इलो. बेबल्याक त्याना बाजूक घेवन सगळा सांगला. सांजे घरातली बाकीची मानसा इली. देवळाकडे सापसपाय करूक हुनान गेल्ले त्यांका यवक सांज जाली. बेबल्याच्या भावाशीन सगळ्याक यकदम बसान सगळी गजाल सांगली. बेबल्याच्या बापाशीक त्यांचा घराना आयकान म्हायती होता. नाय हुनाक तशी जागा नाय होती. बेबल्याच्या बापाशीन दोन तीन कडे सोमती चवकशी करूक सांगली. नाव ठेयसारा कायच नाय होता. होकलेन न्हवऱ्याक नि न्हवऱ्यान होकलेक बगूच्या आदी लगीन ठरलला. ह्या सगळा डोळ्याफुडसून गेला नि बेबला हुनाक लागला. यकामेकाक बगूच्या आदी, पत्रिका जुळवच्या आदी आमी लगीन केला... आमचा काय वायट जाला...???

मालवणी

मुलखात

फटकी इली व्हरान

वयल्यांचा कवग्या,
मालवण- सिंधुदुर्ग.

फटकी इली व्हरान ती काल रात्री ध्यानी मनी नसताना पाव्स धो धो वतलो! आता हे काय पावसाचे दिस काय ओ, हल्ली कशाचो कशाक सद्धरम न्हवलो नाय ह्याच खरा. थंडी पडाच्या दिसात पाव्स वतता तेव्हा काय म्हणायचा? तशी गेलो माहयनोभर थंडी मस्त पडा हुती. गारठो पडलो काय लय मस्त वाटा हुता. कलमा मस्त म्होवरत हुती, कार्जीची फका पण आता तयार होयत हुती आणि मधीच पावसार शीरा इली!

चांगलो अर्धो पाऊण तास पाव्स वत वत वतलो. पावसात व्हावतंत तश्ये व्हाळ्यो भरान व्हावान गेल्यो. सकाळी उठान बघतंय तर व्हाळयेत पतेऱ्यांचो ह्यो गेजर! आता म्हणाचा....

परवाच्या वसाड्या पावसान आंब्यांची, कलमांची माती केल्यान. कलमांवरची कोवळी तोरा पावसाच्या फटक्याबरोबर खाली गळान गेली. कार्जीचीय वाट लागली. आमच्या कोकणातल्या शेतकऱ्याक आधीच कोण वाली नाय. त्येचे प्रश्न खमकेपणान पुढे मांडणारो नेतो नाय. हयच्या शेतकऱ्यान करुचा तरी काय नि खाव्चा तरी काय? आता परवापासून आभाळ ढगांनी भरलंला दिसता. वातावरण अजून क्लीयर नाय. मेलो पाव्स परत कधी पडात त्येचो नेम नाय.

आता शिल्लक न्हवलंली तोरा टिकतीत, न टिकतीत कायच गॅरंटी नाय. सध्या जो तो कसली ना कसली गॅरंटी देताना दिसता. अनेक कंपने त्यांच्या प्रॉडक्ट्सची गॅरंटी देतंत. पण ह्या पावसाची जो कोण गॅरंटी देयत त्येच्याच पाठीशी उभ्या न्हवाक होया असा आता मनापासून वाटता.

लिक्क बसलंय खरा, पण भायर बघा, परत आभाळ भरताहा, ढग जमतंहेत. फटकी इली त्येच्यार ती, परत येता की काय! आता जर पाव्स परत इलो, वयलो तर आम्ही कोणाकडे आशेन बघूचा ताच कळना नाय. ह्या बघा काय ता... घडघडाक लागला, वारो सुटलो..... फटकी इली व्हरान ती.....

आठवणीच्या गोष्टी

राष्ट्रपाल सावंत,
चिपळूण- रत्नागिरी
मो. ९४०३१४४३५६..

मराठी कवी नी सही इंग्रजी ?

मराठी कवी नी सही इंग्रजी ? हे काय योग्य नाही, तुम्हांला पटत असेल मला नाही. असे खडे बोल एका आजोबांनी खरं तर वयोवृद्ध निवृत्त शिक्षक असणारे त्यांनी मला चारचौघात सुनावले आणि मी निरुत्तर झालो. यापुढे कवी म्हणून सही देतांना किंवा सही करतांना मी मराठीतच सही करीन अशी कबूल देऊन वाढता विषय थांबवला .

आजही तो प्रसंग आठवला तरी उगाचच अपराधीपणाची जाणीव होते आणि आपणही नम्रपणे पुन्हां असं करणार नाही हे कबूल करून तशीच कार्यवाही आजमीतीस करतोय याचा अभिमान वाटतो . बावीस वर्षापूर्वी माझा स्वरचित "आनंददायी काव्यमाला " हा शालोपयोगी गीतसंग्रह प्रकाशित झाला . अनेक वर्तमानपत्र मधून त्याविषयी भरभरून लिहून आले. जिल्हा, तालुक्यात शाळा शाळा मधून त्यातली गीत सादर होऊ लागली. अनेक समूहगीत गायन स्पर्धेत पाच - सहा शाळांनी माझ एकच देशभक्ति प्रबोधन गीत सादर करून परीक्षक यांच्यापुढेही आव्हान निर्माण केल्याचे किस्से ऐकले होते .

त्याआधी काही वर्षे आणि आजही गेल्या पंचवीस वर्षांत जवळपास पाचशेहून अधिक शाळा हायस्कूल कॉलेजात सार्वजनिक वैयक्तिक समारंभात कार्यक्रम केले. वीस वर्षापूर्वी शिक्षक यांची वार्षिक स्नेहसम्मेलन होत असत. त्यात विविध शैक्षणिक व्याख्यान, प्रबोधन, मनोरंजक कार्यक्रम होत. दोन दिवसांची निवासी सम्मेलन होत असत. त्याला गटशिक्षण ते शिक्षणाधिकारी ,पदाधिकारी मान्यवर उपस्थित रहात. 1996 ते 2010 पर्यंत अनेक काव्यवाचन, लेखन गायन मधी हमखास पहिल्या तीनमध्ये बक्षीस, पुरस्कार मला मिळालेच पण वर्तमानपत्र ,शासकीय मासिक मधून कविता प्रकाशित झाल्या. त्यामुळे या वर्षांच्या शिबिरात माझ काव्य गीत गायन ठेवावे असा हस्ते परहस्ते वरिष्ठ यांचा आयोजक यांना आदेश असल्याने प्रशिक्षण, शिबिरात जिल्हा तालुक्यात सन्मानपूर्वक कार्यक्रम ठेवले गेले .कारण आनंददायी शिक्षण याला अनुरूप असं गीतलेखन पुस्तक रुपाने मी केलेले होत .अधिकारी ,पदाधिकारी संघटना यांचीही मोलाची साथ प्रोत्साहन सहकार्य मिळाले. कधी वेळ अँडजेस्ट करून ,कधी वरिष्ठ यांच लेखी पत्र तर कधी रितसर रजा भरून स्वतःचा वेळ श्रम खर्च करून मुलांचे शैक्षणिक नुकसान न करता जादा समयदान देऊन शासकीय योजना उपक्रम यांचा मी प्रसार प्रचार केला आहे .

दिवसाला तीन चार कार्यक्रम तेही मध्ये चाळीस पन्नास कि मी अंतर आणि वेगळे तालुका असताना. तो उत्साह जिद्द आठवली कि आज हसू ही येतं पण खऱ्या अर्थाने आनंददायी शिक्षण पद्धतीत आपण योगदान दिले याचं मूल्य अनमोल आहे .वीस वर्षापूर्वी अशाच एका तालुक्यातील प्रभागात निवासी शिबिरात "आनंददायी शिक्षण "या वियां वर माझ संगीत साथीने व्याख्यान होत. अर्थात ते खरं गीतगायनच होत. प्रभागातील चाळीस शाळेतील दिड - दोनशे शिक्षक ,त्या गावातील तेवढेच ग्रामस्थ आणि तेवढेच शाळेतील विद्यार्थी आणि आजुबाजुच्या गावातील हौशी प्रेक्षक, अधिकारी, पदाधिकारी यांची उपस्थिती होती. समोर प्रेक्षक आणि माईक सोबत तेवढ्याच ताकदीचा संगीतसाज मग काय आम्ही आमच्या सवयीप्रमाणे दिड दोन तास सर्वांना खिळवूनच ठेवले.

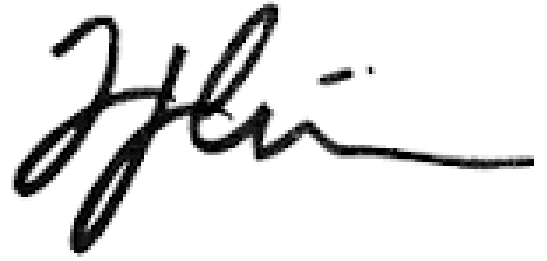
समूहानी चक्क नाच गायन घेतलं. वेळ सकाळची आठ ते दहाची होती .शिबिर निवासी असल्याने आणि माझा कार्यक्रम दुसऱ्या दिवशी सकाळचा असल्याने मी ही शाळा करून आदल्याच दिवशी वस्तीलाच तिथं गेलो होत. कारण रात्री होणारे शिक्षक यांचे विविध गुणदर्शन कार्यक्रम आणि नाटक पाहायला .दुसऱ्या दिवशी सकाळी चहा नाश्ता घेऊन, माझ्याच पुस्तकातली प्रार्थने दिवसाची हीअशी सुरुवात मंगलमय वातावरणात झाली. मग स्वागत, सत्कार ओळख .कार्यक्रम सुरू झाला. आदल्या दिवसाच्या कार्यक्रम व्याख्याना पेक्षाही सरस असा कार्यक्रम सादर केला. स्टेजडेरिग आणि पूर्वानुभव यामुळेच मी नेहमी प्रमाणे कार्यक्रम जिंकला.

आपल्याच शिक्षक बंधूंच्या स्वलिखित गीत, त्याच सादरीकरण यांनी सर्वच उपस्थित शिक्षक भारावून गेले. वरिष्ठ यांच्या परवानगीने माझ्या सोबत माझ्या प्रकाशित पुस्तक प्रती असायची. त्याठिकांनी दीडएकशे पुस्तक तिथं घेतली गेली. प्रकाशक यांनी पावती जोडलीच होती .कुणीतरी मध्येच माझी सही घेत होते .फोटो ग्राफरला सांगून काहीनी फोटो घेतले .

एवढ्या लोकांमधून पंच्याहत्तरितले एक आजोबा जे निवृत्त शिक्षक होते,ते पुढे आले .माझ्या पाठीवर कौतुकाने थाप मारली. तुमचा भविष्यकाळ उज्ज्वल आहे म्हणालेच पण तुम्ही मुंबई का सोडलीत ? तरीही खेडेगावात तुमची कला प्रगती छान आहे . खऱ्या अर्थाने आनंददायी शिक्षण साठी तुमची गीत उपयुक्त आहेत. तुमची कवी कल्पना, प्रासंगिक प्रबोधन गीत विशेष म्हणजे गोष्टींची गाणी .चित्र काव्य नावीन्यपूर्ण आहे. तरीही वाचन वाढवा, उच्चाररूपपणे व्हायला हवेत, संगीत क्लास जोडा अगदी स्पष्टपणे ते बोलत होत. मी बेहद खुश आहे तुमच्यावर. पेपरात कविता ,नाव वाचले होतेच. आज प्रत्यक्ष पाहिले आनंद झाला. एवढं कौतुक ऐकून मलाही समाधान झाले .मी त्यांना बॅंग्लोर पुस्तक काढून दिले आणि नमस्कार केला. त्यांनीही मग पुस्तकाचे स्वागतमूल्य पाहून पैसे माझ्या हातावर ठेवले .मी म्हटलं तुमचा आशीर्वाद महत्त्वाचा पैसे नकोत, ते म्हणाले छपाई फुकट होत नाही. ठेवा हे पैसे खाशात

या पुस्तकावर सही द्या तुमची ! आठवण म्हणून. बाप रे, मी एवढा मोठा नाही हो. ते म्हणाले होणार तुम्ही मोठे नावाप्रमाणे ! आणि तुमचं नाव किती सुंदर ठेवलं हो जन्मदात्यानी. मी खिशातला पेन काढून मस्त शाळेच्या मस्टर्सला सही करतो तशीच इंग्रजीत केलेली. त्यांनी ते पाहिले आणि त्यांचा नूर बदलला ते नाराजीने म्हणाले तुम्ही मराठी कवी आणि इंग्रजीत सही करता ?मला नाही आवडले. कौतुका बरोबरच त्यांच स्पष्टपणे बोलणं मलाही पटलं. कारण त्यात मराठी भाषा आणि साहित्या विषयी त्यांची तळमळ

दिसली. भाषेचे संवर्धन, त्यातली साहित्य निर्मिती करत असतांना आपली स्वाक्षरी इंग्रजीत असणे विसंगतीचे दिसले असे स्पष्टपणे रसिक ,वाचक, मित्र, सहकारी, अधिकारी मिळाले तर निश्चितच आपल्या आचार विचारात सकारात्मक परिवर्तन होते. मी कलाकार, कवी म्हणून त्यादिवशीच मराठीच सही करण्याचा निर्णय घेतला आणि तो अंमलात आणला. एका निवृत्त शिक्षक रसिकाचा भावनिक सल्ला मी मानला. कारण तो मराठी भाषेच्या अस्मितेचा, स्वाभिमान लेखणीचा आदर होता. मी त्यांचा अनादर कसा करणार बरोबर ना ?

विहीर व बोअरवेल खुदाई संदर्भात माहिती नसते. त्यामुळे ब-याच बोअरवेल फेल होतात. यासाठी ग्राहकांनी बोअरवेल हे सप्टेंबर ते मे पर्यंत खुदाई करावी. व विहीर खुदाई एप्रिल -ते - मे *महिन्यात करावी यासाठी अधिक माहितीसाठी आमच्याकडे संपर्क करावा.

बोअरवेल नियम व अटी याप्रमाणे राहतील.

- श्रीराम बोअरवेल सिंगल फेज व थ्री फेज सबमर्सिबल पंपसेट योग्य दरात फिटींग करून मिळेल सिंधुदुर्ग जिल्ह्यात
- प्रथमच आमच्याकडे अडचणी ठिकाणी ३०० फुट लांब गाडी बाहेर उभी करून, मोठे होल ६" (इंच) बोअरवेल ५०० फुटापर्यंत खुदाई करून मिळेल
- आम्ही इलेक्ट्रॉनिक मशिनने सर्व्हे केलेल्या बोअरवेल पॉईंटला जागेनुसार पर डे (प्रत्येक दिवशी) कमीत कमी ५००० लीटर ते १०००० लीटर पाण्याची १००% हमी दिली जाते.
- आमचेकडून बोअरवेलसाठी पाणी सर्व्हे व बोअरवेल मारून घेतल्यास बोअरवेलला पाणी न मिळाल्यास नियम व अटीनुसार १००% रक्कम १०० दिवसांनी परत दिली जाईल. बोअरवेल पूर्ण झाल्यानंतर संपूर्ण पेमेंट भरून घेतले जाईल तत्पूर्वी आमच्या अॅग्रीमेंट पेपरवरती आपली सही घेतलीजाईल.
- बोअरवेलचे पाणी सर्व्हे करतवेळी अॅडव्हान्स (डिपॉझिट) म्हणून रु.६०,०००/- व ड्राय एरीया (कमी पाण्याचा भाग) असेल तर रु.७०,०००/- पर्यंत अॅडव्हान्स रक्कम जागेवरती भरून घेतली जाईल. त्यानंतर पाणी पॉईंट सर्व्हे केला जाईल. (गोवा एरियामध्ये बोअरवेल अॅडव्हान्स १ लाख रुपये भरून घेतले जाईल.)
- आमचेकडे 3D जर्मन इलेक्ट्रॉनिक टेक्नॉलॉजी मशिनद्वारे १५०० फुटापर्यंत बोअरवेल व विहीरीचा पॉईंट सर्व्हे करून दिला जातो.
- बोअरवेल खुदाई व पंपसेट दोन्ही आमच्याकडून करून घेतल्यास संपूर्ण २ वर्षे पाण्याची गॅरंटी दिली जाईल व २ वर्षात बोअरवेलला पाणी कमी झाल्यास संपूर्ण पेमेंट परत दिले जाईल किंवा त्याबदल्यात मोफत दुसरी नवीन बोअरवेल खुदाई करून मिळेल ही ग्राहकांनी नोंद घ्यावी.
- आमचेकडे 1 HP ते 20 HP पर्यंत थ्रीफेज सोलर पंपसेट फायनान्ससह १ वर्षाच्या मुदतीसह फिटींग करून देऊ. (नियम वअटी लागू) कमीत कमी डाऊन पेमेंट ३०% असेल.

फायदे - १० वर्षे लाईट बिलाची चिंता नाही, लोडशेडींगची भीती नाही, व्होल्टेजचा कोणताही प्रॉब्लेम नाही, सोलर पॅनेलला १० वर्षांची गॅरंटी व पंपसेटला दोन वर्षांची गॅरंटी.

- आमचेकडे पंपसेटला २ वर्षे गॅरंटी दिली जाते व १ वर्षे संपूर्ण फ्री सर्व्हिस दिली जाते. १ वर्षांतर सर्व्हिस चार्ज घेतला जातो.
- तसेच पंपसेट २ वर्षापर्यंत खराब झालेस दुसरा नवीन पंपसेट पहिल्या गॅरंटीमध्ये फिटींग करून दिला जातो व फक्त सर्व्हिस चार्ज रु. १०००/- घेतले जातील.
- विहिरीतील गाळ काढून मिळेल. तसेच विहिरीत आडवे होल १० फुट ते २० फुट मारून मिळेल. (१३) आम्ही खुदाई केलेल्या बोअरवेलला दुसऱ्याकडून पंपसेट फिटींग केल्यानंतर त्याची रिपेअर आणि पंपसेट अडकल्यास आमच्याकडून सडहस मिळणार नाही.
- आमच्याकडे कोणत्याही कंपनीचा पंपसेट, डोमेस्टिक पंप, ओपनवेल पंप. ४ (इंच) / ६" (इंच) सबमर्सिबल जुना पंपसेटदेऊन नवीन पंपसेट योग्य दरात २ वर्षे गॅरंटीसह नवीन पंपसेट घेऊन जा. (नियम व अटी लागू राहतील.)
- आमचेकडून कॅमेराद्वारे अडकलेला पंपसेट किंवा बोअरवेलचा काही प्रॉब्लेम असेल तर किंवा बोअरवेलच्या पाण्याच्या पातळीची संपूर्ण पहाणी करून मिळेल. ८०० फुटापर्यंत संपूर्ण बोअरवेल फक्त रु. ४०००/- पाहणी करून देऊ.
- जुने बोअरवेल अडचणी ठिकाणी ३०० फुटापर्यंत लांब गाडी उभी करून बोअरवेल साफ करून मिळेल. तसेच हवे असल्यास जास्त खोली वाढवून मिळेल. तसेच अडकलेले पंपसेट योग्य दरात काढून मिळेल
- आमचेकडे ३ वर्षे गॅरंटी सह होलसेल दरात कॉलमपाईप (बोअरवेल पंपासाठी योग्य) व शेतीसाठी PVC पाईप ऑर्डर प्रमाणे घरघरोच मिळेल.

- ◆ 1" - 21kg- 1300 kg (कॅपासिटी) - 10 फुटी - 185/- परनग (500 फुटा पर्यंत)
- ◆ 1,1/4" - 21kg-1800 kg (कॅपासिटी) - 10 फुटी - 252/- पर नग
- ◆ 1½ - 21kg -1900kg (कॅपासिटी). 10 फुटी - 340/- पर - नग
- ◆ 2" - 21kg - 3800kg कॅपासिटी- 10 फुटी - 540/- परनग
- ◆ 2-1/2" - 25kg- 4000 kg -(कॅपासिटी) -(800 फुट) - 610/- परनग
- ◆ 3" - 27kg -9900kg- (कॅपासिटी)- 900 फुट - 1300/- पर नग

अधिक माहिती साठी आमच्याकडे संपर्क करावा. श्रीराम बोअरवेल.

पत्ता : नवीन शिरोडा नाका, जीवनरक्षा हॉस्पिटल समोर, मळगाव रोड, सावंतवाडी - ४१६९२०
 7774851004, *9420293799 *7768898659, *7588570587, 9422874647

Email-shriramborewells99@gmail.com,
 Website: www.shriramborewells.com

सोनेरी दुनिया

श्री. श्रीराम शेटये.
नालासोपारा.

सिनेरसीकाच्या हृदयातील 'देव'

सन १९४३ लाहोर मधून धडधडत निघालेली 'फ्रंटियर एक्सप्रेस' अखेरीस मुंबईत येऊन थांबते. उंच देखणा विशीतला रूबाबदार तरूण गाडीतून खाली उतरतो. खिशात हात घालतो अवघे पस्तीस रूपये असतात खिशात. एक अनोळखी शहर समोर उंचच उंच ईमारती.

माणसांची गर्दि मोटारीचा कर्णकर्कश आवाज. पण त्याला याचा फरक पडणार नव्हता. तो कोणत्याही परिस्थितीत विचलित होणार नाही. त्याचे ध्येय ठरलेल आहे, फोकस क्लियर आहे. ध्येय गाठल्याशिवाय गुरूदासपुरला परतणार नाही. पस्तीस रूपये खिशात घेऊन आलेल्या तरूणाने आपले लक्ष्य गाठले. एकदिवस त्याच खिशातून पस्तीस करोड काढून पस्तीस करोडचा चित्रपट बनविला. तो तरूण म्हणजेच चित्रपट रसिकांच्या हृदयावर पासष्ट वर्षे राज्य करणारा **देवआनंद**.

"आप अगर किसी चीज को दिल से चाहते है तो उसे मिलाने मे पुरी कायनात लग जाती है "दुर्दम्य ईच्छा शक्ती, सकारात्मक विचार, प्रचंड मेहनत याच्या जोरावर माणूस आपले ध्येय निर्विवाद गाठतो. देवआनंद ची कहाणी वाचल्यावर तुमच्या हे लक्षात येईल. देवआनंद मुंबईत आल्यावर लोअर परेल येथे एका चाळीत आपल्या मित्रासोबत भाड्याच्या खोलीत रूम पार्टनर म्हणून राहायचा. त्याने अशोक कुमार यांचे 'किस्मत आणि 'अछूत कन्या' हे चित्रपट पाहिले. आपणही असे काम करू शकतो. त्याने मनाशी ठरविले आणि त्या दृष्टिने प्रयत्न सुरू केले. इंडियन पिपल्स थिएटर असोशिएशन ची मॅबरशिप घेतली. तेथे चाय , कॉफी पिण्याच्या बहाण्याने चित्रपटात कामासाठी इच्छुक असणारे तरूण व गरजू लोक एकत्रित येत असत. तिथे देवआनंद ला समजले की प्रभात कंपनीवाले एका चित्रपटात नव्या चेहऱ्याच्या शोधात आहेत.

देवआनंद प्रभात स्टुडिओत गेला. तेथील गार्ड ने त्याला बाहेर काढले. तेवढ्यात बाबुराव पेंटर आले. त्यांनी देवआनंद चा चेहरा पाहिला. ते भारावून गेले गार्ड ला बेल वाजवून देवआनंद ला आत पाठवायला सांगितले. ऑडिशन साठी बोलावले. दुसऱ्याच दिवशी दिग्दर्शक पी. एल. संतोषी यांनी , ऑडिशन घेतली.' हम एक है ' या चित्रपटात देवआनंद ला हिरोचा रोल मिळाला.

त्यानंतर १९४८ मध्ये आलेल्या गिरीश त्रिवेदी दिग्दर्शित 'विद्या' चित्रपटात देवआनंद ला सुरय्या सोबत भूमिका मिळाली. सुरय्या त्या काळातील सर्वात प्रतिथयश अभिनेत्री होती. एक सर्वश्रेष्ठ गायिका होती. वर्षाला आठ लाख रुपये कमाई होती. तीच्या समोर देवआनंद नवखा होता. त्याला महिन्याला चारशे रूपये मिळायचे. या चित्रपटाच्या चित्रिकरणा च्या दरम्यान सुरय्या देवआनंद च्या प्रेमात पडली. एका प्रसंगात दोघे नावेतून नदी पार करत असल्याचे चित्रिकरण सुरू होते. त्या वेळेस नाव मध्येच नदीत बुडाली तेव्हा देवआनंद ने सुरय्या ला बुडताना वाचवले.

सुरय्या आणि देवआनंद एकमेकांच्या प्रेमात आकंत बुडाले होते. परंतु त्यांच्या लग्नाच्या आड धर्म आला. देवआनंद हिंदू आणि सुरय्या मुस्लिम. सुरय्या च्या घरातून विरोध झाला. देवआनंद च्या मनात आत्महत्या करण्याचा विचार आला. पण त्याने स्वतःला सावरल. सुरय्या आयुष्यभर २००४ ला झालेल्या तीच्या मृत्यु पर्यंत अविवाहित राहिली.

देवआनंद रस्त्यावर चालू लागला की त्याला पहाण्यासाठी मुंबईतील ईमारती च्या खिडकीत तरूणीची गर्दी होत असे. काही तरूणी छतावरून उडी मारायला तयार व्हायच्या. म्हणून कोर्टाने देवआनंद वर सफेद शर्ट व काळा कोट घालून फिरण्यास बंदी घातली. बॉम्बे टॉकीज च्या 'जिद्दी' चित्रपटात काम मिळाले. नंतर देवआनंद यांने स्वतःची 'नवकेतन फिल्म' कंपनी स्थापन केली. 'बाजी' हा नवकेतन चा पहिला चित्रपट याचे दिग्दर्शन गुरूदत्त यांनी केले होते.

टॅक्सी ड्रायव्हर (१९५४) या चित्रपटात देवआनंद च्या सोबत कल्पना कार्तिक ही अभिनेत्री काम करत होती. दोघांचे प्रेम होते. या चित्रपटाच्या सेटवरच देवानंद ने तिच्याशी रजिस्टर मॅरेज केले. अभिनेता, दिग्दर्शक, लेखक, निर्माता या सर्वच क्षेत्रात देवआनंद ने आपला ठसा उमटवला. सी.आय.डी (१९५६) ,जब प्यार किसी से होता है (१९६१) ,गार्ड (१९६५) , जॉनी मेरा नाम (१९७१) , हरे कृष्ण हरे राम (१९७१) , असे अनेक सुपरहीट चित्रपट नवकेतन फिल्म चे प्रदर्शित झाले. २०११ साली प्रदर्शित झालेला 'चार्लशीट' हा देवआनंद चा शेवटचा चित्रपट.

सन २००१ साली पद्मभूषण व

सन २००२ साली दादासाहेब फाळके पुरस्कार प्राप्त झाला.

सन २६ सप्टेंबर १९२३ रोजी गुरूदासपुर (पंजाब) येथे जन्मलेला चिरतरूण देवआनंद आपल्या ३ डिसेंबर २०११ साली झालेल्या मृत्युच्या श्वासापर्यंत सिनेसृष्टीत सक्रिय राहिला.

वाचयलाच हवे असे

श्री. विलास भि.कोळी
MOB - 9763084499

वाड्यातील विहीर / आड/ बावडी

लुप्त होत चालेले वाडे आणि त्याबरोबर विस्मृतीत चाललेली वाडा संस्कृती याबद्दलची माहिती देणारे वाडा हे पुस्तक श्री. विलास कोळी यांनी लिहून 'वाडा' संस्कृतीची ओळख येणाऱ्या पिढीसाठी पुस्तकरूपाने अमूर्त ठेवले आहे. त्या पुस्तकातील काही भाग पुन्हा एकदा वाचकांच्या भेटीला येत आहे

वाड्याची अजून एक खासियत म्हणजे वाड्यात किंवा वाड्याच्या मागील बाजूस असणारी विहीर. स्थापत्य कलेतील एक उत्तम नमुना असणारे वाड्याला पाणी पुरवठा करण्यासाठी विहीर किंवा आड असतं. असे आड वर्तुळाकार असून त्याचा घेरा पाचसात फुट असतो. जेमतेम दोन माणसांना आतमध्ये उतरून काम करता येईल एवढीच जागा. असे आड आपणाला वरतून बघताना भिती वाटते तर त्यावेळी त्याचे खोदकाम कसे केले असेल. व आतील मटेरियल बाहेर कसे काढले असेल. आड खोदण्यासाठी त्यातील दगड माती बाहेर काढण्यासाठी किती लोक आत उतरून काम करत असतील. घेरा छोटा असल्याने हे काम हळूहळूच करावे लागत असणार. कुदळ, फावडे, पहार, टाकी, हातोडा, घन, घमले अशी अवजारे प्रामुख्याने लागतात. पण कधीकधी जमिनीखाली एखादा मोठा दगड लागला आणि तो फोडायला अतिशय कठीण असला तर तो कसा फोडला जाई. फोडताना त्यावर चालणाऱ्या हत्यारांची धार वारंवार बोधत होत असणार अशा वेळी हत्यारांना घासून त्यांना वज्रासारखे काठिण्य आणण्यासाठी लागणारे रसायन पण त्याकाळी होते. असे रसायन त्या दगडावर टाकून काही दिवसाने तो दगड फोडला की लगेच फुटत असे.

माझ्या निष्कर्षानुसार विहिरीचे खोदकाम करताना पंधरा वीस फुट घेरा पकडून खोदकाम करत असावेत. विहिरीची खोदाई पूर्ण झाल्यानंतर पाहिजे तेवढा घेरा ठेऊन दगडी बांधकाम करत असत. व बाहेरच्या बाजूने लगेच पुनर्भरणही करत असत. पुनर्भरण करत असताना त्यामध्ये प्रथम मोठे दगड नंतर छोटे दगड, मोठा मुरूम, बारीक मुरूम भरून घेत असत. त्यामुळे तेथे पडणारे पावसाचे पाणी जमिनीत मुरत असे. दगडी बांधकाम करताना एकावर एक दगड ठेऊन इंटरलॉकिंग पद्धतीने बांधकाम करत असल्यामुळे दगडाच्या फटीमधून फक्त स्वच्छ पाणी आत येत असे. ठराविक अंतरावर होल भोकं ही ठेवत असत. त्या होल मधूनही पाणी आत येत असे. त्या होलचा दुसरा उपयोग विहिरीत चढण्याउतरण्यासाठी ही होत असे. होलच्या पाठीमागेही पुनर्भरण व्यवस्थित करत असत. त्यातूनही फक्त पाणीच विहिरीत येत असे. गाळ, माती येत नसे.

विहिरीमध्ये आतल्या बाजूला एक कप्पा, कपार किंवा आतमध्ये खोदून केलेले छोटेसे विवर दिसते ते कशासाठी असा प्रश्न पडला आणि त्याचे उत्तर शोधू लागलो त्यावेळी असे लक्षात आले की, विहीर खोदताना, आड खोदताना आतमध्ये असणारे कामगार त्यांना विश्रांती घ्यायची असेल तर तेथे घेता येते. मुरूम, माती, दगड बाहेर काढताना विहिरीतल्या माणसांना दगड पडून इजा होऊ नये. खोदकामासंबंधी काही सामान ठेवायचे असेल तर ते ठेवण्यासाठी ती सुरक्षित जागा म्हणजे विवर.

तसेच पूर्वी दगड फोडण्यासाठी ब्लास्टिंग करत असत. सुतकी वाती हाताने पेटवून विहिरीच्या बाहेर यावे लागे. त्यावेळी विहिरीतून बाहेर यायला वेळ लागला ब्लास्टिंग उडून दगा होण्याची भिती असे. त्यामुळे कपार ही सुरक्षित जागा असे. त्या कपारात जावून बसायचे व समोर जाड लोखंडी पत्रा किंवा जाड लाकडाच्या फळ्या आडवे लावायचे त्यामुळे दगड उडून आत येणार नाही. व आतील माणसांना इजा होणार नाही.

विहीर खोदताना पाण्याचा झरा लागला तर त्या बाजूने खोदकाम करून पाण्यासाठी वाट करून दिली जात असे. त्यामुळेही ते कपार तयार होत असे. आपल्या पूर्वजांनी पुष्करणी बांधकामाच्या वेळी पुष्करणीत येणारे पाणी आणि त्यातून होणारा विसर्ग याचे व्यवस्थित नियोजन केलेले दिसते. त्या शास्त्रशुद्ध पद्धतीने बांधलेल्या दिसतात. पुष्करणीच्या दगडी बांधकामासाठी दगडांना इंटरलॉकिंग सिस्टीम केलेली असते. ज्यामुळे हजारो वर्षांनीही आहे तशाच अवस्थेत पुष्करण्या आजही पहायला मिळतात. वरील निष्कर्षावरून असे लक्षात येते की, आपल्या पूर्वजांनी बाष्पीभवन टाळण्यासाठी आडाची खोली जास्त व घेरा कमी ठेवलेला दिसतो. उघड्यावर असलेल्या टाक्यांतील पाणी मोठ्या प्रमाणात बाष्पीभवन होते. ते कमी करण्यासाठी वेगवेगळे उपाय केलेले पहायला मिळतात. वाड्यातील विहिरीच्या दगडात कांही भोके केलेली दिसतात. त्यांचा उपयोग बांबू रोवण्यासाठी केला जात असे. त्यावर कापड टाकून पाण्याचे केरकचरा आणि बाष्पीभवना पासून संरक्षण केलेले दिसते. पूर्वीपासून पाण्याची तुलना ही संपत्तीशी केली जाते. त्यामुळे बऱ्याच ठिकाणी टाक्यांच्या भिंतीवर कुबेराची प्रतिमा पहावयास मिळते.

वर्षानुवर्षाच्या निरीक्षणातून जमिनीखालील वाहत्या जलस्रोतांचा वेध घेऊन विहीर कशी खोदावी जमिनीत नेमके पाणी कुठे व किती अंतरावर असेल हे ओळखण्यासाठी नैसर्गिक साधने कोणती याची विस्मयकारक माहिती पुढे सविस्तर आहे. जलस्रोतांचे विहिरीमध्ये संचय करून जीवनीपयोगी पाणी वर्षभर कसे पुरवावे, हे त्याकाळच्या लोकांना माहित होते. बारमाही पाणी देईल अशी पुनर्भरणाची सोयही केलेली दिसते.

पुष्करणीच्या चहुबाजूंनी दगडी भिंतीत छोटे छोटे गवाक्ष कोरीव दगडात बनविलेले असतात ज्यामध्ये श्री गणेशासोबत इतर देवी देवतांच्या मुर्त्या विराजमान असतात. त्याचे कारण पाण्याचे पावित्र्य जतन करण्याच्या उद्देशाने, बारवेतील पाणी देवाचे आहे. यामध्ये पाय धुवू नये, ते दुषित करू नये, हा त्या पाठीमागचा भाव असावा. बारवांचे आकार पण वेगवेगळे, फुलाच्या आकाराच्या बारवाना पुष्करणी, मंदिराजवळ असलेल्या बारवाना कुंड, तीर्थ असे म्हटले जाते.

(पान ९ वर)

वास्तव

सुंदर हस्ताक्षर
ही चळवळ व्हावी !

विश्वनाथ पंडित

सुंदर हस्ताक्षर, दुसऱ्याला समजेल, उमजेल इतकं टापटीप, वळणदार असण ही एक श्रीमंतीच. मात्र या श्रीमंतीकडेच सगळीकडून दुर्लक्ष होतय असं म्हटल्यास वावगे होणार नाही.

यात प्रामुख्याने शाळाही अपवाद नाहीत. या पार्श्वभूमीवर भावी पोलिसांसाठी सुंदर हस्ताक्षर सराव, प्रशिक्षण वर्ग राबविण्यात येत असल्याची समाधान देणारी बातमी वाचनात आली. खरंतर बालविद्यार्थी दशेतील पहिल्या पायरी पासूनच प्रत्येक शाळेतून सुंदर हस्ताक्षरांची जाणीव, महत्त्व, गोडी लागण्यासाठी विविध उपक्रम राबविणे गरजेचे वाटते. परंतु असं घडताना दिसत नाही.

शाळांमधून सुंदर हस्ताक्षर सराव वर्ग सुरू होणे जेवढे महत्त्वाचे आहे तेवढेच सामाजिक संस्थांनी विविध माध्यमांच्या द्वारे सुंदर हस्ताक्षर चळवळ उभी केली तर उद्याच्या जगात विविध क्षेत्रात प्रवेश करणारी भावी पिढी एक अक्षर श्रीमंती घेऊनच वावरेल.

वाड्यातील विहीर / आड/ बावडी

(पान ८ वरून)

एखाद्या मंदिरात, वाड्यात, गडकोटावर पाण्याची व्यवस्था केली की ते पाणी चार प्रकारच्या वेगवेगळ्या कुंडात/ विहिरीत साठवले जाई. पहिल्या कुंडातील पाणी पिण्यासाठी व देवाचे कामासाठी वापरत. एका विशिष्ट लेवल्च्या वर पाणी आले की ते दुसऱ्या कुंडात जाई या कुंडातील पाणी अंधोळीसाठी वापरत. याही कुंडातील पाणी एका विशिष्ट लेवल्च्या वर आले की ते तिसऱ्या कुंडात जाई ते पाणी कपडे धुण्यासाठी वापरत व त्यानंतर शिल्लक राहिलेलं पाणी एका नहर मधून पाटाने बागेसाठी किंवा शेतीसाठी वापरले जाई. हे आपल्या आधीच्या पिढ्यांनी निर्माण केलेले संचित आहे. आणि ते त्यांना परंपरागत आलेले शहाणपण होतं.

आपणाला पूर्वी बांधलेल्या विहिरी, आड, तलाव, कुंड, बारव बघायला आवडतील का? अलीकडे बांधलेल्या पाण्याच्या टाक्या बघायला आवडतील. तर उत्तर असेल पूर्वी बांधलेल्या विहिरी, आड, तलाव, कुंड, बारव.

वाड्यामध्ये विहीर, आड बांधण्याचे मुख्य कारण म्हणजे जर शत्रूचा वेढा पडला तर पाणी आतल्याआत मिळावं हा पण हेतू असू शकतो.

आडातील पाणी काढण्यासाठी चरका (रहाट) किंवा पोहरा असे. विहिरीची खास बाब म्हणजे विहिरीला व्यासाकार रचनेत वरील बाजूस बसण्यासाठी दगडी चौथऱ्याची जमीन केलेली असे. एका बाजूला त्यावर चढण्यासाठी व उतरण्यासाठी पायऱ्यांची सोय केलेली आसे.

वाड्याच्या अंगणात असणारा सुंदर बागबगीचा त्यातून येणारा फुलांचा सुगंध व थुईथुई उडणाऱ्या कारंज्याचा आवाज त्यामुळे तेथे सुखद अनुभव येतो. असा अनुभव घेऊन बघा. वाड्याच्या बाहेर विहीर असेल तर विहिरी भोवतालची नारळी पोफळी, केळीची बाग कसलं भारी दृश्य असणार. विहिरीस पूर्वी बाव, आड असेही म्हणत. अशाच विहिरीतून पाटाच्या माध्यमातून बागेस शेतीस पाणी फिरवल्याचे लक्षात येते.

अध्यात्म

ज्योतिर्विद
उदय दुदवडकर,
बुरंवावडे- देवगड
मो.८३९००६३९८४

तमोगुण

जल, अग्नी, वायू, पृथ्वी, आकाश ही पाच तत्वे (पंचमहाभूते) आणि तम, रज, सत्व हे तीन गुण (त्रिगुण) यांनी अष्टधा प्रकृती निर्माण झाली आहे. अखिल ब्रह्मांडात या आठ बाबींचा प्रभाव आहे. ब्रह्मांडातील प्रत्येक घटकात या आठ बाबींचा कमी, अधिक, विविध प्रमाणात समावेश, मेळ असतो. यातून विविध प्रकारच्या घडामोडी घडत असतात आणि या घडामोडीतून प्रपंच घडत असतो.

मानवी जीवनात ही पाच तत्वे आणि तीन गुण सातत्याने मन, आत्मा आणि शरीर यांवर प्रभाव पाडून चिंतनातून, चिंतेतून, विचारातून, आचारातून, कृतीतून ... विविध अपेक्षित, अनपेक्षित घडामोडी घडवीत असतात. या घडामोडींचे परिणाम कालसापेक्ष दिसून येतात, अनुभवात येतात.

मागील भागात आपण पाच तत्वांचे शरीरातील वास्तव्य चर्चेत घेतले होते. या भागात आपण तीन गुणांपैकी तमोगुणावर ढोबळमानाने चर्चा करूयात. वाडमय तसेच अनेक आध्यात्मिक ग्रंथांतून तीन गुणांबाबत अमोघ माहिती प्रसारित आहे. समर्थ रामदास स्वामी यांनी आपल्या दासबोधत तीन गुणांचा सुबोधपणे प्रबोध केलेला आहे. माणसामध्ये कोणत्या गुणाचा प्रभाव अधिकतम आहे हे उमजण्याची लक्षणे दासबोधामध्ये सांगितली गेली आहेत. सर्वांमध्ये तिन्ही गुण समाविष्ट असतात मात्र त्यांचे प्रमाण कमी, अधिक अथवा समान असू शकते. या प्रमाणावरून माणूस तमोगुणी, राजोगुणी अथवा सत्वगुणी आहे हे ढोबळमानाने ठरते.

अशा व्यक्ती ज्यांना आपल्या जन्माचे कारण कळत नसते आणि ते कळून घेणे आवश्यकच वाटत नसते, ज्यांना आपल्याला मन, आत्मा आणि शरीर देऊन प्रपंच साधण्यास परमेश्वराने कालावधी (आयुष्य मर्यादा) आणि जीवन बक्षिले आहे याची जाण नसते, जे केवळ परमेश्वराने बक्षिलेल्या जीवनाची आणि आयुष्याची चैनीसाठी उधळपट्टी करतात, जीवनाचे भोग भोगताना केवळ स्वार्थ साधतात आणि दुःख भोगण्याची वेळ आल्यास आपले दुःख दुसऱ्याच्या पदरी टाकून दुःखमुक्त होण्यासाठी प्रयत्न करतात, ज्यांना दुसऱ्याचे लुटून, ओरबाडून घेण्याने सुखानंद वाटतो, सौभाग्य वाटते, जे दुसऱ्याला लुटून आपली गरज भागवत स्वार्थ साधतात अशा व्यक्ती या तमोगुणी होत. अशा व्यक्तींचे इतरांशी असलेले संबंध हे केवळ स्वार्थासाठी असतात. ऋणानुबंधांची त्यांना जाण नसते. त्यांच्या वृत्तीत कूटकावा, बेडमानी, फितुरी, दुष्टता, मत्सर, कुरता, इर्षा पुरेपुर असते. तमोगुणी व्यक्तीच्या ठिकाणी एकांतीकपणा, आतताईपणा, अघोरीपणा, अविचारीपणा आढळतो. अमर्याद स्वार्थ असतो, अवास्तव आसक्ती, आतताई अनुष्ठान असते, अघोरी साधन असते.

संसारत दुःख भोगण्याची वेळ आली की, आपले खोटे उघड झाले की तमोगुणी व्यक्ती उद्वेगी आणि क्रोधी होते. क्रोधाने ती एखाद्या पिशाच्यासारखी वागते. कोणाचे ऐकत नाही. न्याय्य गोष्ट मानत नाही. स्वतःला जखमी करून घेते किंवा दुसऱ्यावर शस्त्र चालवते. तमोगुणी व्यक्ती सदैव खोटे व्यवहार करणे, दुसऱ्याच्या नकळत दुसऱ्याची जमीन-जागा, झाडे, स्थावर यांचा उपभोग घेते किंवा या सर्व गोष्टी खोटेव्याने, कपट कारस्थानाने, बळजबरीने लुटते. दुसऱ्याच्या अज्ञानाचा किंवा गरजेचा स्वतःच्या स्वार्थासाठी उपयोग करून घेते. लुटीच्या खोटेव्या मार्गाने आपला स्वार्थ साधून आपल्या पुढच्या पिढीसाठी प्रापंचिक तरतूद करण्याचा प्रयत्न तमोगुणी व्यक्ती करते. पुढच्या पिढीला आपण गैरमार्गी अधोगतीला लावत आहोत याचे त्या व्यक्तीला अवधान नसते किंबहुना ज्या मार्गावर ती व्यक्ती आहे तो मार्गच गैर अधोगतीचा आणि सर्वकष विनाशाचा कुळक्षयाचा आहे याची ती व्यक्ती मुळी जाणीवही करून घेऊ इच्छितच नसते. स्वतःसाठी अखेर सर्वनाशाचा तमोगुणी व्यक्ती स्वतःच्या कर्मनि खड्डा करून त्यात भावी पिढीसह आत्मघात केल्याप्रमाणे स्वतःला व भावी पिढीला गाढून घेते. सत्वगुणाची कास न धरल्यास, केलेल्या तमोगुणी कृत्याचा पश्चाताप न केल्यास अशा तमोगुणी व्यक्तीला स्वतःचे अधःपतन टाळण्याची कदापिही उमज होत नसते. तमोगुणी वाल्याकोळी यांनी महर्षी नारद यांच्याकडून सत्वगुणाचा विचार घेऊन सत्वगुणाची कास धरली, चुकीच्या कर्माचा पश्चाताप केला तेव्हाच ते वाल्मिकी होऊन उद्वरले.

तमोगुणी व्यक्तीला पापाचे भय नसते. विषयाचे अतिसेवन करणे, द्वेषाने इतरांचा काटा काढणे, इतरांना पीडा देणे, इतरांशी निर्दयपणे वागणे, इतरांच्या सामंजस्याचा व संयमाचा अंत पाहणे, भ्रष्टाचार करणे, देवाचे काही करावयाचे झाल्यास जाण-माणण तंत्राकडे वळणे, व्यसनाधीन होणे, इतरांना व्यसनाधीन करणे, इतरांची निंदा करणे, इतरांच्या जीवनातील घडामोडींबाबत आगंतूकपणे जाणून घेणे, इतरांचे अघटीत चिंतणे, चहाड्या करणे, इतरांमध्ये भांडणे लावणे, क्लेश-कलह माजवणे, कुटुंबात व नात्यात फूट पाडणे ही व अशी काही अनेक लक्षणे ही तमोगुणाची द्योतक आहेत.

घातपाताने इतरांना मारणे, भांडणे लावून देऊन मजा बघणे, एखाद्याच्या साधक मार्गात बाधा आणणे, जाणून बुजून चुकीचे मार्गदर्शन करणे, दुसऱ्याच्या दुःखात सुख मानणे, दुष्ट बुद्धीने

श्री कालार्पणमस्तु।

बटाट्याची भाजी

स्वाती पाटील
परस, सांगली

मागच्या लेखात आपण स्वादिष्ट बेडमी पुरी बनवायला शिकलो होतो आता त्याबरोबर लागणारी बटाट्याची भाजी कशी बनवायची ते पाहूया

साहित्य -

- साजुक तुप
- मेथी दाणे
- जिरे -फोडणीसाठी
- हळद
- हिंग
- बेसन
- आमचूर पावडर
- लाल तिखट
- हिरवी मिरची
- मीठ चवीनुसार
- कोथींबीर बारीक चिरलेली

कृती -

- बटाट्याची भाजी
- साजुक तुपाची फोडणी करावी.
- जिरे, हिरवी मिरची, कोथिंबीर हळद तिखट हिंग आले भिज वलेले मेथीदाणे घालावे व परतून घ्यावे.
- मग गॅस मंद करून बेसन घालावे व बेसन चांगले परतून घ्यावे. खरपुस बेसन भाजल्याचा वास आला पाहिजे.
- मग मध्ये खळगा करून बारीक कापलेले टोमाटो घालावे व परतून घ्यावे. टोमाटो पण मिक्सरला कच्चेच फिरवून घेतले तरी चालते.
- आता ही ग्रेव्ही चांगली परतावी व एक वाटी पाणी घालावे आणि उकळू द्यावे. चवीस मीठ आमचूर घालावे.
- चांगले परतून उकळी आल्यावर उकडलेले बटाटे हातानेच कुस्करून घालावेत.
- आता ही मध्यम आचेवर चांगली शिजू द्यावी.
- ग्रेव्ही दाट होते. कारण बेसन व बटाट्यामुळे छान दाट पणा येतो. सर्व्द करताना एकदा परत पाणी घालून सारखे करून उकळवून घ्यावे.

अन्न

कण कण अन्न मिळे
पोट गरीबाचे भरे
मोल तोच जाणी त्याचे
तोच सुखाने विभोरे

अन्नदाता सुखी होवो
सौख्य तयां मिळो सारे
मोल इतके अन्नाचे
फिके वाटे दुःख सारे

कोणी जागतो अन्नाला
कोणी हासतो वर्माला
कोणी ठेवतो जाणीव
कोणी नमितो अन्नाला

अन्नापाठी धावे कोणी
अन्नासाठी कष्ट करी
बाळ बांधुनी पोटाला
अन्नासाठी घाम गाळी

कोण पुजितो अन्नाला
कोणी त्यास झिडकारी
कोणी होऊनी अन्नान्न
मिळे अन्न त्यां स्विकारी

अन्नापाठी जग धावे
अन्नासाठी युद्ध घडे
कोणी जिंके कोणी हारे
तयां महिमा आकळें

बाबू घाडीगावकर,
सिंधुदुर्ग

अन्न

अन्न म्हणजे पृथ्वी तत्व
अन्ना वाचून उपासमार
अती सुद्धा नको असते
अहो नुसता भुईला भार ॥१॥

अन्न असावे साधे सात्विक
शरीराला हवे छान पोषक
माणसाने असावे मिताहारी
असू नये मिळेल ते शोषक ॥२॥

शक्यतो शाकाहारी असावे
नाष्ट्यास फळाहार उत्तम
डाळ भात पालेभाजी यात
सामावलेले असते सत्वम ॥३॥

करपलेल्या तेलातले पदार्थ
खाऊ नयेत चुकून सुद्धा
प्रत्येकाने लक्षात ठेवा
अत्यंत महत्वाचा मुद्दा ॥४॥

साखरे सारखे पदार्थ मित्रांनो
वाढवतात तुमचे वजन
मुळीच गोड नका खाऊ
आग्रह कितीही करो स्वजन ॥५॥

शिळे पाके फेकून द्यावे सरळ
नुकसानीचा नको विचार फार
स्वच्छ खा ताजे खा काळजी घ्या
पृथ्वी तत्वाचा पृथ्वीच वाही भार ॥६॥

अजित राजळ, वेंगुर्ला

अन्न

अन्न असते दैवत
अन्न असते साधना
पिकवितो बळीराजा
अन्न असते कामना

अन्न मिळावया फार
घ्यावे लागतात कष्ट
मिळे पूरक आहार
होती मुले धष्ट पुष्ट

अन्न खावे ज्याचे त्याचे
नाम असावे सुमुख
नको इथे कृतघ्नता
अन्न देत असे सुख

अन्नविना जीव नाही
सदा असावे पोष्टिक
करू त्याची आराधना
त्याचे अस्तित्व मौलिक

उतू नये मातू नये
अन्ना नावे ठेवू नये
भागविते इथे भूक
उष्टे कधी ठेवू नये

शेतकरी कष्टकरी
उगवितो छान पीक
भाव तयास मिळावा
त्याची जमीन सुपीक

स्वाती विष्णु नष्टे,
सातारा

अन्न.

भूक आहे रोजच
अन्न देहाचे वंगण
त्यात आहे विविधता
रूचीसहित होते पोषण.

घास इवलाले बालपणी
तारुण्यात भारीच घाई
स्पर्धेत होई हेळसांड
अन्नावाचून कामाचा भार.

स्पर्धा झाली यश मिळाले
स्वैर्य आले सौख्य विलास
वृद्धापकाळी दातच गेले
अन्न कसे खावे मनमुराद?

आस्वाद घ्या अन्नाचा
खरच ज्या त्या वयात
नाना रुची नाना रसना
चारवून घ्या दिलखुलास.

रोज नवे बेत आखा
एकमेका भोजना बोलवा
पाक कौशल्य पणास लावा
अन्न करा शुद्ध नि सात्विक.

अन्न छत्रे अन्नदान करू
सकल जनांची भूक शमवू
देश करू अवघा आरोग्यपूर्ण
अन्नदानासाठी व्हावे जगात नाव.

सुखदा सयाजीराव गोरड,
दापोली

मायबोली

माय मराठी आपली
माया ममतेची बोली
छान वाचताना पहा
मुले तालावर डोली ॥१॥

गोड माझी मायबोली
लेकरांचा तू आधार
माय बनवी साक्षर
स्वप्न करीते साकार ॥२॥

असे संस्कारांची खाण
महाराष्ट्राचीया शान
माय मराठीचा असे
प्रत्येकास अभिमान ॥३॥

गुरू माऊली आपली
वाही ममतेचा झरा
बोलताच येई पहा
मनी आनंद हा खरा ॥४॥

मनामध्ये मातृभाषेचा
असे सर्वा अभिमान
तिची प्रेमळ लेकरे
राखतोय तिचा माना ॥५॥

माझी माय मराठीच
जाणे लेखकाचे मन
तिच्या शब्दातून वाहे
असा आनंदाचा क्षण ॥६॥

करू एकत्र येऊनी
आज गौरव भाषेचा
देई जीवनात पहा
असा किरण आशेचा ॥७॥

विनायक कृष्णराव पाटील,
बेळगाव

मला मोठ्ठं व्हायचंय!

कु. पुर्वा सचिन जगदाळे,
इयत्ता- सातवी.

सध्या ना, मला रोज रोजच्या अभ्यासाचा अगदी वैताग आलाय. यंदाचं वर्ष तर किती किती धावपळीत गेलं म्हणून सांगू. आज ही परीक्षा, उद्या ती परीक्षा. आज हा अभ्यास, उद्या तो अभ्यास. आज ही स्पर्धा, अन उद्या ती... काय काय म्हणून करायचं आम्ही लहिन मुलांनी? हल्ली हल्ली ना, या अभ्यासाच्या रगाड्यात मी खाल्लेलंसी माझ्या अंगाला लागत नाही. अभ्यास, पाठांतर, सराव, परीक्षा, स्पर्धा करून करून ना, जीव अगदी मेटाकुटीस आलाय. माझी तब्येत बघून तर सरही मला 'चिटू' म्हणतात.

आई, बाबांचं आपलं बरं आहे. कसला अभ्यास करायला नको की कुठल्या स्पर्धेचा सराव करायला नको. शाळेत जायला नको, पाठांतर करायला नको, नाचायला नको, गायला नको, भाषण करायला नको! दररोजची ठरलेली कामं केली की आराम करायला मोकळे. आणि, वर आमच्यावर खेकसायला, ओरडा करायलाही मोकळे. दररोजचे त्यांचे उपदेशांचे डोस ऐकून ऐकून ना, अगदी वैताग आलाय. एकेकदा असं वाटतं, त्यांना सणकावून सांगावं, आमच्या सारखा, आमच्या इतका एक दिवस फक्त अभ्यास करून बघा. पण हे सांगणार कोण आणि कसं? सांगायची सोय नाही. कारण परत उलटं धपाटे आमच्याच पाठीत पडायचे. मला ना, अगदी वैताग आलाय या बालपणाचा. मला मोठ्ठं व्हायचंय! मला मोठ्ठं व्हायचंय!!

लहानपण देगा देवा

कु. वेदिका सुभाष मुलूख,
इयत्ता- सातवी

आम्ही तर आताही लहानच आहोत. पण आज मोठ्यांची धावपळ, दगदग पाहिली की वाटतं, आम्ही लहान आहोत तेच बरंय. मी रोज बघते, सकाळी कशाला, पहाटेच उठून आई तिच्या कामांना सुरुवात करते. कधी कधी भांड्यांच्या आवाजाने मला जाग येते. मी डोळे उघडून पाहते तेव्हा पहाटेचे पाच वाजलेले असतात. पहाटे पाच वाजल्यापासून आईचा दिवस सुरु होतो. कधी मी मध्येच अंथरुणातून उठून बसते. तेव्हा आई म्हणते, झोप ग तू. अजून सकाळ व्हायला अवकाश आहे. मला विटतं, मग आई का इतक्या लवकर उठते? तिला अवकाश नाही का? पण मग कळतं, आई लवकर उठली नाही तर तिच्या दिवसभराच्या कामांचा खेळखंडोबा होईल.

बाबांचंही तसंच. ते एका खाजगी बँकेत काम करतात. हल्ली खाजगी बँकेत काम करताना काळ वेळ नाहीच असं त्यांच्या बोलण्यातून अनेक वेळा जाणवतं. तेही दररोज सकाळी लवकर बँकेत जातात आणि संध्याकाळी उशीराच घरी परततात. घरी आल्यावर नेहमीच चिडचिड करतात. एखाद्या दिवशी बॉसशी काही बिनसलं असेल तर त्यांची चिडचिड फार वाढते. अनेकदा पगार आणि खर्च यांची जुळवाजुळव करण्यातच ते मग्न दिसतात. आई आणि बाबा अशा दोघांचीही दगदग, धावपळ पाहिली की वाटतं, अरे आपण लहान आहोत तेच बरंय. ना कसलं टॅशन, ना कसली दगदग. शाळेतला अभ्यास व्यवस्थित केला की कसलंच टॅशन नाही. वर अभ्यास चांगला केला म्हणून आईबाबांची शाबासकी आहेच. मला तर अगदी असंच वाटतं, मी लहिन आहे. पुढेही लहानच राहूदे. लहानपण देगा देवा...!

कलांगण

कु. शमिका नयनेश मुलूख,
इयत्ता- सातवी

Kavisha satarkar,
std : 5th
Goa

